Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 261 (17384) | 1986 оной ноябриин 13, четверг | Сэн 3 мүн.

КПСС-эй ОБКОМДО

КПСС-эй обкомой бюро ээлжээтэ заседани дээрээ Улаан-Үдэ городой хүн зониие үрэ жэмэсэй-овощой зүйлнүүдээр болон хартаабхаар хангаха хэрэгые hайжаруулха хэмжээнүүд тухай асуудал хараhан байна.

Энэ асуудалаар КПСС-эй обкомой ба республикын Министрнүүдэй Соведэй хамтын тогтоол абтаба. Улаан-Үдэ городто үрэ жэмэсэй-овощой зүйлнүүдые хартаабха бэлэдхэлгые эмхидхэлгэ хүн зоной эрилтэдэ хүрэнэгүй. Овощ бэлэдхэхэ түсэб республикын ажахынууд ходо дүүргэжэ шаданагүй гэжэ тогтоол соо тэмдэглэдэбэ.

Город шадарай колхоз болон совхозуудта эртын овощ тариха, парник болон теплицэ соо овощ ургуулха хэрэг муугаар эмхидхэгдэнэ.

Город соо хартаабха, овощ, үрэ жэмэсэй зүйлнүүдые худалдалга хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнэ, Худалдаа наймаанай министерство, «Бурятплодоовощхоз», Буркоопсоюз, горгүйсэдком энэ хэрэгые hайжаруулхын тула зохихо хэмжээнүүдые абанагүй.

Тусхай магазинуудые бариха түсэб дүүргэгдэнэгүй. Худалдаа наймаанай министерствын барилга-хабсаралгын управлени Железнодорожно райондо «Овощи-фрукты» магазинай барилгые таhалдалда оруулаад байна. Октябрьска районой 4J -46-дахи кварталнуудта овощ наймаалдаг тусхай магазинууд үгы байhаар. Нүүдэл наймаан эмхидхэгдэнэгүй. Худалдан абагшадые хангалгын культура муу байдалтай. «Поле—магазин» гэhэн гуримаар продукци асаралга бирагүйгөөр эмхидхэгдэнэ. Горкоопторг хартаабха, үрэ жэмэсэй зүйлнүүдые худалдалгые тон хангалтагүйгөөр эмхидхэнэ. Горкоопторгын баазын барилга 1979 онhоо үргэлжэлнэ. Гэбэшье энээндэ сметын ёhоор таhалагдаhан мүнгэнэй хахадhаа багань хэрэглэгдээд байна.

Үрэ жэмэсэй болон овощ хадагалдаг баазануудай хүдэлмэриие оньhожоруулгын тон бирагүй байhан дээрэhээ боложо, энэ городой предприятинуудай болон эмхи зургаануудай олон хүдэлмэрилэгшэдые хабаадуулха ушар гарана.

Республикын Госагропром, Буркоопсоюзай правлени үрэ жэмэсэй болон овощ хадагалалгын ажахын материально-техническэ үндэhэ hуурииые hайжаруулха асуудалнуудые hулаар шиидхэнэ, овощ, үрэ жэмэс болон хартаабха үйлэдбэрилдэг предприятинуудтай тэдэнэр тодорхой, хамтын хүдэлмэри ябуулнагүй гэжэ тогтоол соо тэмдэглэгдэбэ.

Улаан-Үдые овощ болон хартаабхаар хангалгые эрид hайжаруулха хэрэг хангахые Госагропром, Худалдаа наймаанай министерство, Буркоопсоюзай правлени, КПСС-эй горком ба райкомууд болон Улаан-Үдын горгүйсэдкомые КПСС-эй обкомой бюро бэ республикын Министрнүүдэй Совет уялгалба. Энэ хэрэгтэ ушардаг дутагдалнуудые усадхаха, городой хүн зониие үрэ жэмэсэй болон овощой эрхим шанартай зүйлнүүдээр гүйсэд хангаха уялгатай.

Колхоз болон совхозуудта овощ, хартаабха үйлэдбэрилхэ хэрэгые саашадань хүгжөөхэ, томодхохо, иимэ продуктнуудые тушаагшад болон худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай хоорондын холбооe хүгжөөхэ, продукци бэлэдхэлгын болзорые хороохо, огород дээрэhээ хэрэглэгшэдтэ абаашаха, мүн харгыдаа гээлтэдэ оруулха ушарнуудые үсөөрүүлхэ талаар зохихо хэмжээнүүд тодорхойлогдоhон байна.

Саг үргэлжын болон саг зуурын худалдаа наймаанай предприятинуудые олон болгохо, городой дэлгүүрнүүд дээрэ колхозуудай, совхозуудай болон эд хэрэглэгшэдэй кооперациин эмхи зургаануудай овощ, хартаабха худалдалгые горитойгоор дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд мүн лэ тодорхойлогдобо.

1987—1990 онуудта Улаан-Үдэдэ овощ болон хартаабха асарха даабари районно Соведүүдэй гүйсэдкомуудта, РАПО-нуудта тодорхойлогдобо.

1986—1990 онуудай туршада овощ хадагалдаг 18 бааза бариха болон шэнэдхэн заhабарилха даабари Худалдаа наймаанай министерствэдэ, «Бурятплодоовощхоз» нэгэдэлдэ, Буркоопсоюзай правленидэ, Главбурятстройдо, Улаан-Үдын горгүйсэдкомдо, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ үгтэбэ. Улаан-Үдэдэ «Овощи-фрукты» гэжэ гурбан мэргэжэhэн магазинуудые, үрэ жэмэс, hамар, hархяаг болон бусад зүйлнүүдые худалдаха Буркоопсоюзай мэдэлэй 3 магазин нээхээр хараалагдаба.

Түбэй дэлгүүрые шэнэдхэн заhабарилха, үргэдхэхэ, тэрэшэлэн продукци хадагалалгые hайжаруулха эрилтэ табигдаба.

Улаан-Үдэ городто үрэ жэмэсэй, овощой болон хартаабха худалдалгые hайжаруулха талаар, бусад хэдэн хэмжээ ябуулганууд тогтоол соо оруулагдаба.

«1986—1990 онуудай туршада Буряадай АССР-тэ соёл болон искусствые саашадань hайжаруулха талаар хэмжээнүүд тухай» тогтоол КПСС-эй обкомой бюро ба республикын Министрнүүдэй Совет РСФСР-эй Соёлой министерствын коллегитэй хамтаржа абаба. Ажалшадые коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ соёлой болон искусствын дүүргэдэг үүргые саашадань дээшэлүүлхэ, КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ тэдэниие эдэбхитэйгээр хабаадуулха, республикын социально-экономическа хүгжэлтын түсэб дүүргэхэ, соёлой болон искусствын эмхи зургаануудай ажал ябуулгые үндэhөөрнь шэнэдхэн хубилгаха хэрэг хангахыень КПСС-эй горкомууд болон райкомуудые, горрайсоведүүдэй гүйсэдкомуудые, Агропромышленна комитедые, профсоюзуудай соведые, ВЛКСМ-эй обкомые, республикын Соёлой министерствые, зохёохы холбоонууд болон бүлгэмүүдые уялгалhан байна.

Республика дотор соёлой эмхи зургаануудые хүгжөөхэ, соёлой байшан, клуб, хүгжэмэй болон уран зурагай hургуули, музей болон театрай ордонгуудые бариха, шэнэдхэн заhабарилха талаар ехэ программа тогтоол соо тодорхойлогдоо.

«Эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха, гаргагдаhан продукциин шанарые дээшэлүүлхэ талаар Улаан-Үдын авиационно заводой захиргаанай ба парткомой ябуулдаг хүдэлмэри тухай» асуудал КПСС-эй обкомой бюро дээрэ харагдаба. Тус асуудалаар дэлгэрэнгы тогтоол баталан абтаа.

«Арбан хоёрдохи табан жэлэй туршада «Бурятстройматериалы», үйлэдбэриин нэгэдэлэй предприятинуудые саашадань хүгжөөхэ талаар хэмжээнүүд тухай» асуудалаар КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй ба РСФСР-эй Барилгын материалнуудай промышленностиин министерствын коллегиин хамтын тогтоол абтаhан байна.

КПСС-эй обкомой бюро дээрэ партийно-эмхидхэлэй, үзэл сурталай хүдэлмэриин бусад асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэв.

Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой дүй дуршэлтэй луговодуудай нэгэн Николай Бадмаевич ДАРБАКОВ (зураг дээрэ) залуу наhанhаа луговодсор ажаллажа эхилhэн юм. Тэрэ даажа абаhан участогаа hайнаар харууhалhанай ашаар үрэ дүнгүүдые түйладаг. Байгша ондо тэрэнэй харууhалhан газар дээрэhээ гектарай дунда зэргээр 25—30 центнер hайн шанартай үбhэн хуряагдаа. Социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр нүхэр Дарбаковой звеногойхид нэгэнтэ бэшэ илажа гараhан байна.

Ажалай Улаан Тугай орденто, «XI табан жэлэй ударник» Николай Бадмаевич залуушуулай hурган хүмүүжүүлэгшэ юм. Байгша ондо тэрэ ажалдаа амжалтануудые түйлаhанайнгаа түлөө СССР-эй ВДНХ-гай алтан медаляар шагнагдажа, оронойнгоо Арадай ажахын түйлалтануудай гол выставкэдэ ошожо ерэhэн байна.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

ҮНЕЭН БҮРИhӨӨ 2000 КИЛОГРАММhАА БАГА БЭШЭ hҮ hААХЫН ТҮЛӨӨ!

РЕСПУБЛИКЫН АЖАХЫНУУДТА hҮНЭЙ ХЭР hААГДАЖА БАЙhАН ТУХАЙ

1986 оной ноябриин 10-най мэдээн

Жэлэй дүүрэтэр hара хахадhаа бага үлүүхэн саг үлэбэ. Республикын олонхи районуудай hү хүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэжэ байбашье haань, энээгээр hанаагаа амарха үндэhэн үшөөл үгы. Байгша ондо бүхы дээрэнь үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 2000 килограммhaa бага бэшэ hү hааха дайшалхы зорилгын табигдаад байхада, энээниие заатагүй бэелүүлхын тула бүхы арга боломжо, нөөсэнүүдые хэрэглэхэ шухала болоно.

Гэхэтэй хамта жэлэй үнгэрhэн арбан hара 10 хоног соо республикын ажахынуудта үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 1761 килограмм hүн hаагдаа. Энэнь нёдондоной тус үеынхиhөө яhала дээшээ байбашье, 2000 килограммда хүрэхэнь үшөөл үды.

Тэрэ мүртөө мүнөө үбэлжэлгын түлэг эхилhэн октябрь, ноябрь hарануудта республикын диилэнхи районуудта hү hаалиин ехээр доошолжо байhан ушарта hанаата болонгүй байхын яашье аргагүй. Жэшээлхэдэ, үнгэрhэн октябрь hарын 20-hoo 31 болотор бүхыдөө 36,6 мянга үлүүтэй центнер hүн hаагдаhан hаа, харин ноябриин түрүүшын арбан хоногто 33 мянган центнер hүн абтажа, энээхэн үе соо hү hаали аяар 3684 центнерээр доошолоо.

Иимэ байдалтай саашадаа эбсэхын аргагүй. hүүлэй арбан хоногто республика дотор үнеэн бүриhөө 37,6 килограмм hүн hаагдаа гэхэ гү, али үнеэн бүхэнhөө сүүдхэдэ оройдоол 3,7 килограмм hүн абтаа. Урдахи арбан хоногойхиhoo үшөө 500 граммаар доошолhон болоно.

Арбан хоногой дүнгөөр харахада, Баргажанай, Баунтын, Ахын, Хурамхаанай, Хэжэнгыч районуудай ажахынуудта энэ үе соо үнеэн бүриhөө 21—28 килограмм hүн hаагдаа. Иигэжэ байбал, ноябрь hарада олонхи районуудта үнеэн бүриhөө оройдоол 65—70 килограмм hүн hаагдахань ха юм. Теэд хайшан гээд 2000 килограммда хүрэгдэхэ болоноб?

Районууд	Жэлэй эхинhээ	Урдахи арбан хоногто (сүүдхэдэ)	hүүлшын арбан хоногто	Дээшэлhэн, доошохонийнь (+) (−)
	Үнеэн бүриhөө hаагдаhан hүн			
Хойто-Байгалай	2131	4,8	4,5	−0,3
Кабанскын	2140	4,5	4,1	−0,4
Ивалгын	2019	5,3	5,3	—
Мухар-Шэбэрэй	1956	5,1	4,5	−0,6
Прибайкалиин	1869	3,3	3,5	+0,2
Хориин	1832	4,3	3,5	−0,8
Сэлэнгын	1822	3,1	3,3	+0,2
Бэшүүрэй	1817	4,5	3,9	−0,6
Түнхэнэй	1785	3,8	3,3	−0,5
Загарайн	1776	3,7	3,4	−0,3
Зэдын	1751	5,4	4,3	−0,7
Тарбагатайн	1634	4,3	4,7	+0,4
Хяагтын	1651	3,9	3,4	−0,5
Яруунын	1584	3,2	3,3	+0,1
Хурамхаанай	1559	3,2	3,1	−0,1
Баргажанай	1544	2,9	2,6	−0,3
Захааминай	1532	3,6	3,2	+0,3
Баунтын	1440	—	2,1	—
Хэжэнгын	1371	3,2	2,8	−0,4
Ахын	736	3,0	2,7	−0,3
Республика	1761	4,2	3,7	−0,5

Илангаяа Түнхэнэй, Хориин, Хяагтын, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй районууд hүүлэй үедэ үнеэдэйнгээ hү шэмые ехээр доошолуулаа. Баргажанай, Захааминай, Хэжэнгын, Баунтын районуудай ажахынууд жэлэй эхинhээ хойшо үнеэн бүриhөө бага hү hаабашье энээнээ мүнөө эрид дээшэлүүлхэ, үнеэн бүхэнhөө 2000 килограмм hү hаахын түлөө оролдоногүй гэхэдэ болоно.

Малай дулаан байрада оруулагдаад, тэдэндэ үбhэ тэжээл дүүрэн рационоор эдюулэгдэжэ байhан үедэ hү hаалиие эрид дээшэлүүлхэ арга боломжо хаа хаанагүй бии. Имагтал зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд энэ хэрэгтэ анхарал үшөөл ёhоор хандуулнагүй.

ЭМХИ ГУРИМТАЙ

Хүдөө ажахын техникые хадагалгаар, харууhалга болон заhабарилгын хүдэлмэри эмхидхэлгээр конкурс-харалга Хэжэнгын районой ажахынуудта үнгэргэгдэжэ байна. «Первомайский» совхозой механизаторнууд газар элдүүрилгын, тарилгын, ургаса хүряалгын болон тэжээл бэлэдхэлгын техникые hайнаар хадагалха, саг соонь заhабарилха хүдэлмэриие эмхи гуримтайгаар, ехэ харюусалгатайгаар ябуулна.

Энэ ажахыда техникээ hайнаар хадагалха эмхи гуримтайгаар байлгаха хэрэгэй түлөө харюусаха бригада байгуулагданхай. Энэ коллектив ажахын тоосоондо оруулагдаhан байха юм. Хүдөө ажахын машинануудай талаар механик Э. Д. Эрдынеев энэ бригадые хүтэлбэрилнэ. Механизаторнууд Б. Гунзынов, И. Мучкин, В. Хабибуллин гэгшэд тус бригадада хүдэлнэ. Тэдэнэртэ мүнөө автомастерской слесарь-жолоодогшод Д. Арефьев Н. Нимбуев хоёр туhална. Тус коллектив хамтын подрядай гуримаар ажалаа эмхидхэн ябуулна.

Техникэ заhабарилгые тэжээл бэлэдхэлгын, ургаса хуряалгын хүдэлмэриин дүүрэмсээр эхилээ. Заhабарилагдаhан техникэ болон түхеэрэлгэнүүдые табиха тусгаар газар бэлдэгдэнхэй. Мүнөө плугууд, сеялкэнүүд, культиватор болон тармуурнуудаа заhабарилжа бэлэн болгоод, таряалан гү али сабшалан дээрэ хэзээшье гаргахаар жэрытэр табяад байна.

Ороохото ургамалнуудые хуряадаг 20 комбайнай арбан нэгэниинь мүнөө сэбэрлэгдэжэ, заhабарилагдаа. Бэшэниинь, мүн тракторнууд тусгаар табигдаhан графигай ёhоор заhабарилга гараха юм. Юрэдөө, заhабарилаад хадагаламжада табигдаhан техникые харахада нюдэ баяруулна.

С. ТЮЛЮКИН,
манай штатнабэшэ корр.
Хэжэнгын район.

ТАСС ШЭНЭ hОНИН

СЭВ-эй ГЭШҮҮН—СОЦИАЛИС ОРОНУУДАЙ АХА ДҮҮ ПАРТИНУУДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДЭЙ УУЛЗАЛГА

СЭВ-эй гэшүүн-социалис оронуудай аха дүү партинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хүдэлмэриин уулзалга 1986 оной ноябриин 10—11-дэ Москвада болобо. Болгариин Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живков, Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин Генеральна секретарь Я. Кадар, Вьетнамай Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, СРВ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Чыонг Тинь, Германиин Социалис нэгэдэмэл партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Э. Хонеккер, Кубын Коммунис партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Кубын Республикын Гүрэнэй Соведэй болон Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ф. Кастро, Монголой Арадай-революционно партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ж. Батмүнх, Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ПНР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ярузельский, Румыниин Коммунис партиин Генеральна секретарь, СРР-эй Президент Н. Чаушеску, Советскэ Союзай Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев, Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь ЧССР-эй Президент Г. Гусак уулзалгада хабаадажа, үгэ хэлэhэн байгаа.

Социалис оронуудай хоорондохи харилсаа холбооe хүгжөөлгын ба нарижуулаi hайжаруулгын үндэhэн шухала асуудалнуудые, социализмын зохёон байгуулхы хүсэ шадалые бүри гүйсэд дүүрэнээр бадаруулха арга боломжонуудые аха дүү партинуудай хүтэлбэрилэгшэд зүбшэн хэлсэбэ. Экономикын талаар тогтоогдоhон харилсаа холбооe саашадань улам hайжаруулгала онсо анхарал хандуулагдаа.

Мүнөө үеын уласхоорондын байдалай гол шухала асуудалнуудаар hанамжануудаа хэлсэбэ. Рейкьявикта Советскэ Союзай баримталан бэелүүлhэн залан сэхэ хараа бодолые дэмжээд, ядерна зэбсэгүүдые усадхахын, юрын буу зэбсэг хороохын түлөө, эб найрамдал болон уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлхын түлөө тэмсэлэй аша туhада хамтын хүсэлэл оролдолгонуудаа улам үргэдхэхэ шухала гэжэ уулзалгада хабаадагшад тэмдэглээ.

Үнэн зүрхэнэй, зүбшэн хэлсэгдэhэн бүхы асуудалнуудаар үгэсэ ойлголсолгын ба бата нэгэдэлэй оршон байдалда уулзалга үнгэрбэ.

(ТАСС).

МОСКВАhАА МОРДОБО

СЭВ-эй гэшүүн-социалис оронуудай аха дүү партинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хүдэлмэриин уулзалгада хабаадагшад: Болгариин Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живков, Германиин Социалис нэгэдэмэл партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Э. Хонеккер, Монголой Арадай-революционно партиин ЦК-гай Генеральна секретарь. МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ж. Батмүнх, Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ПНР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ярузельский, Румыниин Коммунис партиин Генеральна секретарь, СРР-эй Президент Н. Чаушеску ноябриин 11-дэ Москвоhаа мордобо.

Нүхэд Г. А. Алиев, Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе аха дүү партинуудай хүтэлбэрилэгшэдые үдэшөө.

(ТАСС).

XII ТАБАН ЖЭЛ: хурдадхалгын замаар

ХҮСЭЕЭ ЭЛСҮҮЛХЭ, НӨӨСЭНҮҮДЭЭ ХЭРЭГЛЭХЭ

«Арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэл хадаа партиин удаан болзорой экономическа стратегиие бодото дээрэнь бэелүүлгын түрүүшын тон харюусалгатай шатань болохо ёhотой. Эдэ жэлнүүдтэ манай экономико горитойгоор хүгжөөгдэжэ, хурдадхалгын бүри үндэр шатада гаргагдаха»,— гэжэ КПСС-эй XXVII съездын материалнууд дотор бэшэгдэнхэй. Эдэ жэлнүүдэй туршада арадай ажахые хубилгалгада, эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхалгада ямар үндэhэ hуури байгуулнабибди—энээнhээ социально-экономическа хүгжэлтын, хүн зоной hуудал байдалай шанар дулдыха гээд 1986 оной июниин Пленум дээрэ онсолон тэмдэглэгдээ.

СССР-эй 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ Зэдын вольфрам-молибденэй комбинат энэ жэлдэ экономическа туршалгын эрхэ байдалда хүдэлмэрилжэ, партиин хараалhан шэнэлэн хубилгалгын шэглэлээр ажалаа ябуулна. Тус комбинат арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ амжалтатайгаар, hайн үрэ дүнгүүдтэйгээр хүдэлнэ. Товарна продукци үйлэдбэрилхэ, вольфрамай концентрат гаргаха болон ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар үнгэрhэн юhэн hарын түсэбтэ даабаринуудые үлүүлэн дүүргээ. Бүхы товарна продукциин өөрын үнэ сэн 0,6 процентээр доошолуулагдаа.

1985 оной hүүл багта шэнэ оньhон техникэ ашаглалгада олоор тушаагдаа hэн. Тиигэжэ мүнөө жэлдэ концентрат гаргалга нэмээ. Энэ табан жэлэй жэл бүриин түсэбэй хараагаар товарна продукци үйлэдбэрилгын эршэ 1985 онойхитой сасуулхада дээшэлхэ гэбэл: 1986 ондо — 18,3 процентээр, 1987—20,6, 1988—22,2, 1989—24,1, 1990—26,1 процент болоно.

Арбан хоёрдохи табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар бэелүүлхэ зорилгоор комбинат дотор 7 шэглэлэй программа зохёон табигданхай. Тэрэ тоодо комбинадай техническэ зэр зэмсэг шэнэлэлгын болон hэльбэн шэнэдхэлгын, үйлэдбэриие оньhожоруулгын программанууд оролсоно. Эдэ программануудые нэбтэрүүлгэ ажалай эрхэ байдал hайжаруулгада шухала арга нүхэсэл болохо.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын эршэ хүсэ 1985 онойхитой сасуулхада, табан жэлэй туршада 27,9 процентээр дээшэлхэ жэшээтэй.

Материальна нөөсэнүүдые алман арьбалалгада энэ табан жэлдэ онсо анхарал хандуулагдаха юм. «Нөөсэнүүдые гамтайгаар ашаглаха» гэhэн тусхай шэглэлтэй программа зохёон байгуулагданхай. Гол түлэб түлишын-энергетическэ болон материальна нөөсэнүүдые нарилан алмаха арга боломжонууд элирүүлэгдэхэ ёhотой. Энэ программые бэелүүлгын ашаар түсэбтэ табан жэлдэ 146,6 тонно бензин, 749,2 тонно дизельнэ түлишэ, 621 тонно условно түлишэ, 43 гикалори дулаа, 1677 мянган киловатт-час электрын элшэ хүсэ, 316 кубометр модо, 242 тонно цемент арьбалагдаха байна.

Продукциин шанар hайжаруулха гээшэ энэ табан жэлэй гол зорилгонуудай нэгэн мүн. Техническэ шалгалтын албанай хүдэлмэриие шангадхагдаха шухала. Шанаржуулгын фабрикада, заhабарилгын-механическа заводто, барилгын материалнуудай цехтэ гаргагдаhан продукциин шанарые шалгалтада энэ албан сэхэ хабаатай.

Хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжые гүйсэд хангахын тула табан жэлэй түсэбтэ арадай хэрэглэмжын эд бараа гаргалгые 1985 ондохи 98 мянган түхэригhөө 1990 ондо — 850 мянган түхэригтэ хүргэгдэхөөр хараалагдана. Энэ түсэбэй ёhоор 475 мянган түхэригэй мебель хэгдэдэг болохо юм.

Табан жэлэй туршада Юнхэрэй шанаржуулгын фабрикые hэльбэн шэнэдхэлгэ түгэсэгдэхэ, 1986 ондо Зэдын станцида цементын склад, механизациин баазын гараж ашаглалгада үгтэхэ. 1989 ондо Холтоhоной уурхайда руда малтан абаха комплекс ашаглагдахаар хараалагдана. Шэнэ проектнүүдээр Юнхэрэй рудник үргэдхэгдэхэ юм. 1176 hууритай hургуулиин байшангай, 19357 дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байрын барилга ябуулагдаха.

Ажаллаха эрхэ байдал hайжаруулха талаар Зэдын комбинадта ехэ юумэн хэгдэнэ. Энээндэ ганцашье комбинадай хүтэлбэрилэгшэд бэшэ, харин хүдэлмэришэд өөhэдөө хабаадана. Жэшээнь, Зэдын комбинадай барилгын материалнуудай цех абаад үзэе. Эндэ үйлэдбэриин олон орёо асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ уралан нарижуулагшад ехэ хубитаяа оруулна. Жэлэй эхинhээ цехэй мэргэжэлтэд болон хүдэлмэришэд техсоведэй үзэмжэдэ 15 шэнэ дурадхал оруулаа. Эдэнэй 14-нь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ. Жэлэй туршада эдэ дурадхалнуудай хахадыень хэрэглэхэдэ, 7602 түхэригэй арьбалалта хэгдэхэ гэжэ тоолон тодорхойлогдонхой. Үйлэдбэриие болбосон түхэлтэй болгохо, ажалай эрхэ байдал hайжаруулха хэрэгтэ олон дурадхалынь шэглүүлэгдэнхэй. Жэшээлбэл, хирпиисын заводто ңойтон элhэнэй лентэ зүhэхэдэ, нэгэ утаhанай автомат хэрэглэгдэдэг байгаа. Энэ ушарта хирпиисэ заримдаа хэлтэгыгээр хэршэгдэжэ, шанарынь муудадаг hэн. Гадна оньhон түхеэрэлгэнүүд түргэн эбдэршэдэг бэлэй. Автомат hэлгэхэдэ, формовочно пресс миин зогсохо баатай бологдодог hэн. Заводой начальник А. Н. Лизунов участогай механик А. Н. Василисов хоёр энэ автомадай байгуулгые нарижуулан hайжаруулхын тула дүрбэн участогай автомат зохёобо. Энэнь үшөө ашаглалгада үгтөөгүй, зүгөөр шалгалтын хүдэлмэри энэ шэнэ бүтээлэй шанар hайнтайе гэршэлээ. Тиин хирпиисын шанар урданайхиhаа hайн, хирпиисэ бүтээлгэдэ гаргаша 3 мянган түхэригоор доошолхо юм. Иимэ жэшээнүүд олон.

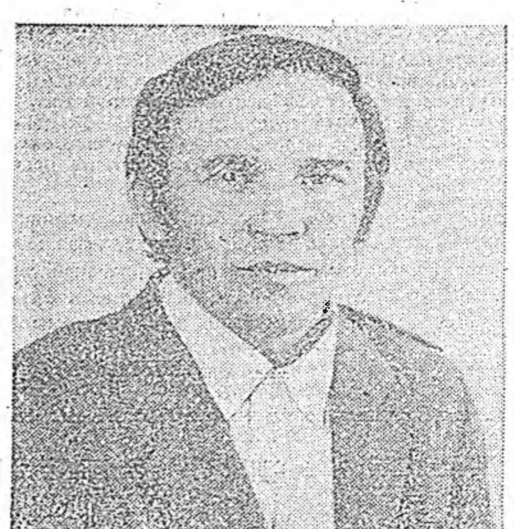
Зүгөөр комбинат дотор бүхыдөө абажа харахада, элирүүлэгдээгүй арга боломжонууд үшөө бии.

Хурдадхалгын табан жэлдэ баригдаха юумэн олон. Зэдын продснабай промышленна эд бараанай склад, дархалалгын, цех, канализационно коллектор, сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдэй хоёрдохи ээлжээн, 115 квартиратай байрын гэр, наймаанай түб баригдажа, ашаглалгада үгтэхэ.

Эдэ бүхы харюусалгата зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө комбинадай коллектив хүсэеэ элсүүлэн, бии байгаа нөөсэнүүдээ дууhан хэрэглэхэ болоно.

Н. ШАГДУРОВА,
Захаминай районой «Ажалай туг» газетын харюусалгата секретарь.

Мурысөөнэй түрүү зэргэдэ

Загарайн районой Хурбын туршалга үйлэдбэриин ажахыда эрхим ажалаараа суурхадаг трактористнууд олон юм. Тэдэнэй нэгэн — Владимир Иванович Воробьев болоно. Тэрэ тус ажахын Сергей Назимовай хүтэлбэрилдэг тракторно-тарялан ажалай бригадада ажаллана. Тус бригадын гэшүүд даалгагдаhан 800 гектар шахуу талмайн гектар бүриhөө дунда зэргээр 12 центнер таряа хуряаhан байна.

С. Назимовай бригадын түйлаhан амжалтада механизатор, Загарайн районно Соведэй депутат В. И Воробьёвой оруулhан хубита нилээд ехэ. Тэрэ ажалай журам сахиха, худэлмэриин шанар hайжаруулха, түлишэ болон түрхисын материалнуудые алмаха болон бусад олон асуудалнуудаар үнгэргэгдэhэн шалгалтануудта хабаадажа, дутагдалнуудые усадхаха хэрэгтэ нүлөөлhэн байна бшуу. Мүнөө нүхэр Воробьёв ниитын малай үбэлжэлгэ амжалтатайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэнь малшадта үдэр бүри туhалжа байhаар.

М. ЛАВРЕНТЬЕВЭЙ фототекст.

НАЙДАМТАЙ ЗОН ДАА

Үнинэй коммунист Бато Цыренович Бальжинимаев Бэшүүрэй районой Бодонгуудай совхоздо хори гаран жэлэй туршада механизатораар нилээд амжалтатай хүдэлhэн юм.

Түрэл партиингаа ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ ороной Эдеэ хоолой программын хараалагдажа, тэндэ мал ажалай шиидхэхы шухала hалбари гэжэ соносхогдоходонь, совхозой дирекци болон парткомой дурадхалаар тэрэ холын отарада хонишон боложо, гэр бүлөөрөө зөөжэ ошоhон юм. Тэрэ гэhээр хэдэн жэлдэ эхэ хонидые харууhалха зуураа зуун эхэ хонин бүриhөө 95—100 хүрэтэр хурьга абадаг (түсэбынь 85 хурьган), 4—4,5 килограмм нооhо хонин бүриhөө хайшалдаг, хурьгадайнгаа тус бүриин шэгнүүрые эхэhээнь таhалхадаа 18 килограммда хүргэдэг бэлэй.

Урда тээнь эбэртэ малай байрладаг, совхозой түбhөө 8 модо газарта оршодог hууринда мяханда тушаагдаха эрэ хурьгадые харууhалха шэнэ байра түхеэрэгдэhэн юм. Энэ отарые даажа абахыень тэрээндэ дурадхагдаа hэн. Тэндэхи байра байдалаа жэншэдгүй болгохо хүдэлмэриин захагүй ехэ, тэжээлэй үшөө газаа оруулагдаагүй, сагай оройтоhон байбашье hаань, Бато Цыренович тунхарижа байгаагүй. Бүхы хүсэл оролдолгоёо элсүүлэн хүдэлжэ, үбэлжэлгэдэ hайнаар бэлдээд, хонидоо гарза хоролтодо оруулангүй тобир тарганаар хүхэ ногоон дээрэ гаргаа бэлэй.

Мүнөө жэлэй зун-намарай бэлшээриин үедэ адуулга харууhалга hайнаар эмхидхэжэ, оролдосотойгоор ажаллаhанайнгаа ашаар hайн дүнгүүдые түйлаба. Һаяшаг тэрэ харууhалдаг 653 эрэ түлгэнүүдээ гүрэндэ тушаагаа. Тэдэнэйнь 613-ниинь эрхим тарган, 40-ниинь дунда гэжэ сэгнэгдээ. Тиихэ зуураа хонидой шэгнүүрые дээшэлүүлхэ түсэбөө 110 процент дүүргээ.

Тээсгэн Б. Бальжинимаев дахин 660 эрэ хурьгадые даажа абаад, Дарису Дашидоржиевна нүхэртэйгөө хоюулан харууhалжа, баhал эрхимээр үбэлжэлүүлхые оролдоно. Тус отарынхид байра байдалаа түгэс hайнаар бэлдээ гэхэдэ болоно. Малайнь байра заhагданхай, дулаалагданхай. Өөhэдынь байха гэршье баhал яhала hайн. Үбhэ тэжээл нөөсэлэгдэнхэй, газаань зөөгдэнхэй.

Эдэ бүгэдые хонишодой бүлэ гол түлэб өөhэдынгөөл хүсөөр бэелүүлээ юм.

Д. ТОГОШИЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын комбинадта

ТҮСЭБҮҮД УРАГШАТАЙГААР БЭЕЛҮҮЛЭГДЭНЭ

Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын комбинадай коллектив байгша оной 10 hарын түсэб амжалтатайгаар бэелүүлбэ. Онсолбол, продукци худалдаха түсэб 105,2, товарна продукци үйлэдбэрилхэ түсэб 103 процент дүүргэгдэhэн байна. Арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа бүтээн гаргалгын, мебель бүтээхэдэ хэрэгтэй модо бэлэдхэлгын түсэб урагшатай дүүргэгдээ.

Арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилэн гаргаха хүдэлмэридөө мебельнэ 1-дэхи цех (начальнигынь М. Д. Кириллов) онсо шалгарна. Эндэ Т. И. Молчановагай ударидадаг зөөлэн мебель бүтээдэг бригада бусадhаа шалгарна. Мебельнэ 2-дохи (цехэй начальник А. Т. Суркова) жэлэй эхинhээ эршээ огто hуладуулнагүй. Эндэхи М. И. Филатовагай, Т. Ф. Власовагай, Н. Н. Токаревагай бригаданууд онсо шалгарна.

Комбинадай эрхим бригаданууд cooho хатаалга-бэлэдхэлгын цехэй С. А. Сединкинэй толгойлдог комсомол-залуушуулай модо хэмжүүрлэн тайралга дээрэ Б. Ж. Жамьяновай ударидадаг, Селенгинскын мебельнэ фабрикада мебель болбосон түхэлдэнь хүргэдэг П. Ф. Чумаковагай бригадануудые дурдамаар. Эдэнэй ажалые бодотоор сэгнэмээр: гаргаhан продукцинь хүн зоной үргэн хэрэглэмжэдэ эльгээгдэнэ бшуу.

Е. СИЗЫХ.

МАЛ АЖАЛ — онсо шухала hалбари

«Жэжэ» асуудалнуудhаа ехэ хэрэгүүд дулдыдана

Малшадай ажал хүнгэн бэшэ гэжэ бултанда мэдээжэ. Тиимэhээ тэдэнэй ажабайдалда хабаатай асуудалнуудые шухалада тооложо, ажалыень аргатай hаа хүнгэн болгохые оролдолго гаргагдаха ёhотой. Энээн тухай яhала хэлсэгдэдэгшье, эдэ асуудалнуудай шиидхэгдэжэ байдагшье hаа, hаяхана Хэжэнгын районой Чисаанын совхозой Булагай hү hаалиин фермэ дээгүүр ябахадаа, иимэ байдалтай ушараа hэмди.

Район соогоо эрхим гэжэ суурхадаг Булагай фермэ совхозой түб hууринhаа гурбан модондо оршодог юм. Үдэшын hаалиин түлэг дунда фермэдэ хүрэбэбди. Эндэхи бригадир Б. С. Намдановатай хамта ажал хэрэгүүдтэйнь танилсабабди.

Һаалияа дүүргэжэ, үнеэдээ эдеэлүүлhэнэй hүүлээр улаан буланда суглараhан hаалишадтай Бальжима Сандыковна танилсуулба. Фермын коллективтэ 10 hаалишан, эдеэ хоол буйлуулдаг гурбан хүн, тракторист, мүн мал шахан таргалуулха холын гүүртэнүүдтэ гэр бүлөөрөө байрладаг 5 малшан тоологдоно гээшэ.

Багахан энэ коллективэй гэшүүдэй хоорондохи харилсаае тэдэнэртэй хөөрэлдэхэ үедөө hонирхон адаглаа hэмди. Ажалай дүршэл ехэтэй нүхэдэйнгөө үгэдэ коллективэй залуушуул анхаралтайгаар, хүндэтэйгөөр хандадаг байна. Габшагай бэрхэ ажалаараа район соогоо суурхаhан hаалишадhаа hургаал жэшээ абажа байhаниинь гайхалгүй. Жэшээнь, Галина Доржиевна Нимбуева үнгэрэгшэ жэлдэ hаhанайнгаа амаралтада гараашье hаа, хүдэлhөөр. Тэрэ райсоведэй депутадаар hунгагданхай. Ханда Доржиевна Лубсандоржиева хори гаран жэлэй туршада hаалишанаар Булагай фермэдэ хүдэлнэ. Үндэр амжалтануудые түйлаhанайнгаа түлөө байгша оной октябрь hарада тэрэ Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаа. Коллективэй үшөө нэгэ гэшүүн, партгрупорг Хандама Цыдыповна Буянтуева мүн иимэ үндэр шагналда хүртэнхэй юм. Хорёод жэлэй туршада hаалишанаар хүдэлжэ байhан Надмит Базарсадуевна Цыбикдоржиева «Ажалдаа шалгарhанай түлөө» медаляар шагнагданхай.

Аха нүхэдэйнгөө хэшээл hургаалые баяртайгаар угтан, баян дүй дүршэлыень халан абажа байhан залуушуул эдэбхи абьяастайгаар ажаллана. Залуу коммунистнууд Бэлигма Морсоевна Гуруева, Зоя Балдандоржиевна Жамьянова, эхынгээ ажалша угые үргэлжэлүүлhэн коллективэй эгээл залуу гэшүүн Светлана Халзанова дүй дүршэлтэй Дашима Морхоевна Дондокова, Галсама Базаровна Гармажаповатай хамта ажалайнгаа эршые шангадхажа, шэнэ амжалтануудые түйлажа байнхай. Юрэдөө, энэ коллективэй гэшүүд таатай зохидоор хоорондоо үгэеэ ойлголсожо, бэе бэедээ туhалалсажа байдаг.

Байгша оной 10 hарын түсэбтэ даабариие фермын коллектив амжалтатайгаар дүүргэжэ, түсэбhөө гадуур 200 центнер hү гүрэндэ тушаажа амжаhан байна.

Тиигэжэ түсэбөө 103 процент дүүргээ. Хэрбээ сентябрь hарада тушаагдаhан hүнэй 96 процентнь нэгэдэхи сортоор абтаа hаа, октябрь соо тушааhан 288 центнер hүнииинь булта нэгэдэхи сортын байгаа hэн.

Амжалтануудайнгаа эрхэ нүхэсэлнүүд тухай хөөрэжэ үгыт гэжэ hаалишадта хандабабди.

— Үнинhөө бэе бэеэ мэдэдэг, үгэеэ ойлголсодог, эбтэй зомди. Һайншье, муушье юумэеэ булта хөөрэлдэжэ, зүб тээшэнь шиидхэдэг гээшэбди. —гэжэ Х. Д. Лубсандоржиева харюусаа hэн.

— Хамтын подрядай нүлөөнhөө ааб даа,—гээд Г. Д. Нимбуевагай нэмэхэдэ, бусад hаалишад зүбшөөгөө бэлэй.

Хамтын подрядай гуримаар ажаллажа эхилхэhээ уридшье фермын коллектив hайн үрэ дүнгүүдтэй hэн. Жэшээнь, 1984 ондо энэ коллектив Бүхэроссин социалис мүрысөөндэ шалгаржа, дамжуулгын Улаан вымпелдэ хүртөө. Арбаад жэлэй туршада тэрэ «Коммунис ажалай бригада» гэhэн үндэр нэрэ зүүжэ ябана. Тиигэбэшье хамтын подрядай гуримаар ажалаа эрхилдэг болоhоной hүүлээр коллектив дотор горитой хубилалтанууд болоhон юм. Энээн тухай фермын бригадир Б. С. Намданова иигэжэ хөөрэнэ:

—Подрядай гуримда ороhорнай коллективэй гэшүүдэй ажалай журам хараа байса hайжараа. Хүн бүхэн харюусалгаяа мэдэржэ, үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлхые оролдоно. Үнеэдэй харууhа, тэжээлэй hайжаруулагдаhанай ашаар hаалимнай дээшэлээ. Энэ зун фермынгээ малда өөhэдөө үбhэ сабшаабди. 1200 центнер hайн шанартай тэжээл бэлэдхэнхэйбди. Байгша оной түсэбтэ даабари дүүргэхын тула үшөө 179 центнер hү үйлэдбэрилхэ ёhотойбди. Ноябрь соо жэлэйнгээ даабари дүүргэхэмнай лабтай. Тугалшаднайшье амжалтатай: жэлэй эхинhээ 186 тугал түлжүүлжэ байнхай. Жэлэй hүүл болотор үшөө 21 үнеэн тугаллаха юм. Тиигэжэ 196 тугал абаха түсэбтэ даабарияа hаалишаднай үлүүлхээр зоригжонхой.

Бригадирай хэлэhэн үгэнүүдтэ иимэ нэгэ hанамжа нэмэлтэй. Коллективэй амжалта, түйлалтануудта хүтэлбэрилэгшын хубита бага бэшэ гэжэ hанагдана. Юундэб гэхэдэ, хүтэлбэрилэгшын хубиин жэшээ шухала үүргэтэй ха юм.

Тиигэхэ зуураа үшөө иимэ шухала юумэн тухай хөөрэхэ хүсэлтэйбди. Гол hалбари — мал ажалаа урагшатайгаар хүгжөөхын тула тус hалбарида хүдэлдэг хүнүүдэй ажалай, ажаhуудалай эрхэ байдал али болохоор hайн болгогдохо ёhотой. Энэ талаар шиидхэгдээгүй асуудалнууд үшөөл олон гэжэ hаалишадай ажабайдалтай танилсахадаа ойлгоо hэмди. Дала гаран айлhаа бүридэhэн энэ hууринда мүнөө болотор хүүгэдэй саад үгы. Тодорхойлон хэлэбэл, саадай байрые Булагай эхин hургуулиин байшангай хойто тээнь залгалдуулан барижа эхилhэн аад, орхижорхёо юм. Чисаанын совхозой директорэй орлогшо А. Б. Баргаевhаа энээн тухай асуухадамнай, саадай барилга ерэхэ жэлдэ дүүргэгдэхэ гэжэ хэлээ бэлэй. Теэд багашуулые хараха хүгшэдгүй айл яаха болоноб? Фермын hаалишан Бэлигма Гуруева гурбатайхан үхибүүгээ үглөө бүхэндэ 5 сагта hэрюулжэ, хүршэ айлдаа абаашажархёод, ажалдаа ерэдэг байна. Иимэшүү байдал ганса энэ бүлэдэ бэшэ юм ааб даа. Тэрэ зуураа hаалишадай дурадхаhан иимэ нэгэ боломжо анхарал татамаар гэжэ hанагдана. Совхозой түб Чисаанын хүүгэдэй саадта түхэреэн сүүдхэ соо хүдэлхэ бүлэг эмхидхэжэ, энэ бүлэгтэ малшадай үхибүүдые байлгаа hаа яахаб?

Худалдаа наймаанай, соёлой талаар малшадые хангалга мүн лэ муу гэжэ хэлэлтэй. Сентябрь—октябрь hаранууд соо автомагазин фермэ дээрэ нэгэтэшье харагдаагүй байна. Энээнhээ гадна hаалишадай захилнууд гүйсэд дүүргэгдэдэггүй. Илангаяа hаалишадай ажалдаа үмдэхэ таатай сэмбэ гүталнуудые асардаггүйень халагламаар.

Үдэшэлэн Булагай клубта ороо hэмди. Заhабарилагдаhан, яhала зохидоор шэмэглэгдэhэн байшан соо хүн үгы шахуу. Хоёр-гурбан залуу хүбүүд бильярд мухарюулна. Хөөрэлдэhөөр байтараа, клубта соёл-гэгээрэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулагдадаггүй, соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй кадрнуудай сэг үргэлжэ дуталдадаг байhан тухай мэдэжэ абабабди.

Арадай депутадуудай нютагай Совет, Чисаанын совхозой партком үбэлжэлгын үедэ малшадые ажаhуудалай, соёлой, худалдаа наймаанай талаар хангалгые хиналтадаа абажа, бүхы дээрэ нэрлэгдэhэн дутуу дундануудые усадхаха гэжэ найданабди.

Т. САМБЯЛОВА.

ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭНЭ

«Востокэнергомонтаж»-ай Гусиноозерскдохи хабсаралгын управлениин коллектив Сэлэнгын районой барилгын эмхи зургаануудай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ байгша оной эхинhээ хэдэн дахин эрхимлээ.

Тус управлениин барилгашад КПСС-эй ЦК-гай Хандалгые hайшаан дэмжэжэ, арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабариие болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсожо, муу бэшэ дүнгүүдые түйлана. Жэшээлхэдэ, байгша оной эхинhээ тэдэнэр 4 миллион 394 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэжэ, гурбадахи кварталай түсэб үлүүлэн дүүргээ бшуу. В. Н. Зеленкын хүтэлбэрилдэг 1-дэхи участогай хүдэлмэришэд ГРЭС-эй хоёрдохи ээлжээнэй котельнэ цехэй түхеэрэлгэнүүдые түргэнөөр, шанаhтайгаар хабсаргажа, управлени дотор дэлгэрhэн мүрысөөндэ түрүүлжэ гараа. Эндэ С. Н. Злыгостевай ударидадаг слесарь-хабсаргагшадай бригада бүтээсэ ехэтэй ажалаараа олоной дундаhаа шалгарна.

С. ДАМДИНОВ.

ҮҮСХЭЛ ДЭМЖЭГДЭНЭ

Хориин районой Хасууртайн, Дээдэ-Тайлсын hаалишад, тиихэдэ Хүрбын совхозой Могойн hү hаалиин фермын hаалишад Агууехэ Октябриин 70 жэлэй ойн hайндэрые ажалай амжалтаар угтаха, арбан хоёрдохи табан жэлэй хоёр жэлэй түсэб болзорhоонь урид 1987 оной ноябриин 7 болотор дүүргэхэ гэhэн үүсхэл гаргажа, районойнгоо бүхы hаалишадые социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадахыень уряагба. Хүрбын совхозой Гэзгын hү hаалиин фермын hаалишад энэ үүсхэлые халуунаар дэмжэн, амжалтатайгаар хүдэлжэ эхилээ. Тус коллектив арбан хоёрдохи табан жэлэй хоёр жэлэй түсэб ерэхэ жэлэй СССР-эй Конституциин hайндэр болотор дүүргэхэ гэhэн уялга абанхай. Һаалишад В. Шувалова, Н. Барышовцева, Ф. Бариева, Д. Дабаева болон бусад үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 1250 килограмм hү hааха гэhэн социалис уялга абаад, хүдэлжэ байна.

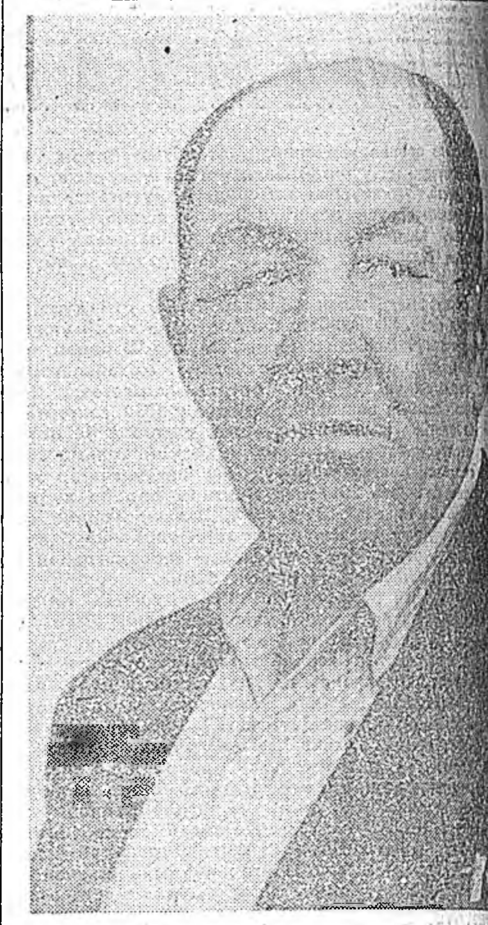
Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА.

МОСКВА. «Арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараан ба хүн зондо үзүүлэгдэдэг туhаламжа» гэжэ нэрлэгдэhэн СССР-эй ВДНХ-гай эгээл томо павильон соо «Эд бараанай ба хангалгын талаар комплексно программа» гэhэн шэнэ выставкэ нээгдэбэ. Тэндэ табигдаhан 12 мянга гаран экспонадай олонхинь hаяын жэлнүүдтэ үйлэдбэрилэгдэхэ шэнэ зүйлнүүд юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үмсын транспорт харууlhан экспозицадань шэнэ хүнгэн автомобильнууд табигданхай.

ТАСС-ай фотохроника.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д. И. Усольцев.

Совет ...

ТАРЯАШАДАЙ АМЖАЛТА

ОМСК. Омско областиин таряашад Эхэ оронойнгоо амбаарта 1,5 миллионhоо дээшэ ороohо оруулба. Гүрэнэй түсэб дүүргэгдэбэшье, ороohон урдынхяараал элеваторнуудта ороhон зандаа. Мүнөөдэрэй байдалаар 550 мянган тонно шахуу шэлдэн хатуу шэниисэ худалдагдаад байна.

Энэ амжалтань эндэхи таряашадта тон сэнтэй юм. Юуб гэбэл, унжагайрhан хабарай ба хүйтэн, хура бороотой зунай хүшэр хүндэ эрхэ байдалда ороohон ургуулагдаа бшуу. Гэбэшье эршэмтэй технологи хэрэглэжэ, үндэр баян ургаса үгэдэг шэнэ сортын үрэнэ хүрэнгөөр тарилга хэхэдэнь, ороohоной шанар hайжараа юм. Обёос, шара будаа гэхэ мэтын ургамалнууд ехээр хуряагдаа, намарай хара таряа суглуулха түсэб гурба дахин үлүүлэгдээ.

Намарай хии бараанай эхитэр ороohо таряагаа суглуулжа, түргөөр сэбэрлэжэ хатаахадань тарялан ажалда хамтын подряд болон ажахын тооссо үргэнөөр хэрэглэдэг байhаниинь туhа нэмэри болоо. Түгэс оньhожоруулагданхай поточно комплекснууд түхеэрэн сүүдхээр хүдэлдэг байгаа. Ороohо гээлтэ хоролтодо оруулхагүйн тулада олохон районууд баалнуудые хоёр дахин сохиhон, тиигэжэ гектар бүриhөө центнер хүрэтэр ороohо нэмэжэ суглуулhан байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ түсэбhөө гадуур ороohо худалдахынгаа хажуугаар эндэхи таряашад ерэхэ жэлэй ургаса тухай анхарал табина: намарай паар хахалагдажа дүүрэнтэхэ болоо, эрхим шанартай үрэhэ хүрэнгэ сэбэрлэгдэжэ хадагалагдана.

ШЭНЭ ТЕХНОЛОГИ ХЭРЭГЛЭНЭ

КРИВОЙ РОГ (Днепропетровско область). Кривбассда ехэ хүсэтэй тэhэрэлгэ hаяхан хэгдэбэ. Южнэ болон Новокриворожско ашагта малтамал шанаржуулгын комбинадуудай хоёр карьердэ тэhэрэлгэ нэгэн доро хэгдээ юм. Юрын нормодо оркодоо хоёр дахин ехые гү, али 1,4 мянган тонно тэhэрдэг зүйл үрэмдэгдэhэн нүхэнүүдтэ хээд, нэгэн доро долоон миллион тонно хабсагай шулуу тэhэлhэн байна. Энэнь томо уурхайда гурбан hарын туршада хэгдэhэн хүдэлмэритэй адли юм.

Хоёр комбинадай карьернүүдэй хоорондо ойройдоол зуугаад метр зайтай юм. Тиимэhээ гэнэ усал сараха дүримэй ёhоор, нэгэ уурхайда тэhэрэлгэ хэхэ үедэ нүгөөдэ уурхайда техникэ хүдэлгэгдэхэ ёhогүй юм. Бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдые гүйсэд hайнаар хэрэглэхын тулада, туhаламжа эрижэ, горнягуудта тэhэлэгшэд хандаhан юм.

«Кривбассвзрывпром» предприятиин болон эрдэм шэнжэлэлгын горнорудна институдай мэргэжэлтэд шэнэ технологи зохёоhон байгаа. Тэдэнэрэй дурадхаhанай ёhоор, тэhэрэлгэ амжалтатайгаар хэгдэнэ бшуу.

Орон доторнай иимэ тэhэрэлгэ түрүүшынхеэ хэгдээ.

ЛЕНИНГРАД. Ленинградай Гүрэнэй С. М. Кировэй нэрэмжэтэ врачнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхэ институдай травматологиин ба ортопедиин кафедрые даагша профессор А. В. Воронцов гэмтээгдэhэн үе мүсын хубинуудай нэгые hэргээхэдээ, промышленна үйлэдбэриин протезүүдые хэрэглэлгэhээ сүм арсаба. Тэрэ тон шэнэ методико хэрэглэдэг юм. Тингэжэ операциин хэгдэжэ байха үедэ түсхай полимерээр хэмэл протез бэлдэгдэдэг.

Шэнэ методико эгээлэй юрын, ашаг үрэ ехэтэй байhаараа дэлхэй дээрэ эгээл hайн юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: кафедрын хүдэлмэрилэгшэд ээлжээтэ операцидаа бэлдэнэ, тэг дундань — профессор А. В. Воронцов.

ТАСС-ай фотохронико.

ЗАМБИ ТҮБИИЕ ШЭНЖЭЛХЭ ТУХАЙ

ЗАМБУУЛИН гэшэ бүхы хүн түрэлхитэнэй ашаглан эдлэхэ юумэн гэшэ. Советскэ Союз олон орондо космонавтнуудые бэлдэжэ үгөө. Мүнөө манай онгосонуудаар гадаадын 11 эрхэтэн ниидэжэ ерээ юм. Космонавтнуудые бэлдэдэг Ю. А. Гагаринай нэрэмжэтэ түбтэ Сириин хоёр эрхэтэн хамтын совет-сириин ниидэлгэдэ бэлдэжэ байнхай. Замбуулинда хүнэй анха түрүүшынхеэ хэhэн ниидэлгэhээ хойшо үнгэрhэн 25 жэлэй ойтой дашарамдуулан хэлэхэдээ, СССР-эй АН-ай вице-президент В. А. Котельников шэнэ совет-француз ниидэлгэ бэелүүлхээр шиидхэгдэнхэй. гээд дуулгаа hэн. Манай космонавтнуудые бэлдэжэ ниидхүүлыт гэhэн гүйлтанууд олон. Гэбэшье бидэ өөhэдын программатайбди, тиимэhээ арга боломжомнай хизаарлагданхай. 1983 онhоо гадаадын астронавтнууд замбуулинай американ онгосонуудаар ниидэжэ эхилэнхэй. Советскэ Союз иимэ үе шата нээгээ гэшэ.

Мүнөө замбуулинай Европын агентство ехэ анхарал татана. Эндэ Франциин гол хабаадалгатайгаар замбуулинда ниидэхэ далитай аппарат байгуулхаар хараалагдана. Энэмнай бэлэн хэрэг бэшэ. Тиимэhээ энэ түсэбые 90-ээд онуудта бэелүүлхээр түсэблэгдэнэ. Европодо техникын ехээр хүгжэнгишье hаань, энэнь бэлээр бүтэнэгүй бшуу. Америкын Холбоото Штадуудшье манhаа нэгэ жэл хойно, Ю. А. Гагарин болон Г. С. Титовой ниидэhэнэй hүүлээр лэ хүниие замбуулинда эльгээжэ шадаа hэмнай.

Замбуулинда автомадууд ехээр хэрэглэгдэхэ ёhотой. Гэбэшье тэдэ хүниие сүм hолижо шадахагүй, юундэб гэхэдэ, программаарнь юу хэхэ гэжэ хараалагдаhан байнаб, тэрэнээл хэжэ шадана ха юм. Тиимэhээ тэдэнэй арга боломжонь хүндэ орходоо hураггүй бага гэшэ. Автомадууд шэнэ юумэ обёоржо шадахагүй.

Хүнүүд замбуулинда ниидэн ошоходоо, элдэб зүйлнүүдые хабсаргажа, замбуулинай шэнэ объектнүүдые байгуулха аргатай. Иимэ туршалганууд мандэ хэгдэhэн: наранай шэнэ батарейнүүд тодхогдоо, заhабарилга хэгдээ hэн. Саашадаа замбуулинда барилгын үргэлжүүлэн хүгжөөгдэхэ байhаниинь дамжаггүй.

Урдань хүниие замбуулинда эльгээхэ гэшэ угаа аюултай хэрэг гэжэ тоологдодог, тиигээд эгээл залуу, бэе hайтай хүнүүдые эльгээдэг байгаа. Мүнөө ниидэдэг космонавтнуудай наhаниинь 56-да хүрэнхэй. Ямаршье наhажаал хүниие тиишэ эльгээжэ болохо, тэрэ яахашьегүй гэжэ хөөрэлдэдэг болонхой гээд В. А. Котельников хэлээ hэн.

Замбуулиниие олон оронууд хамтаран шэнжэлхэ, эзэмдэхэ ёhотой. Тиин хүн түрэлтэнэй ехэ алдуу хээгүй hаань, замбуулинай дайдые дайн сэрэгтэ бэлдэхэ газар болгоогүй hаань, замбуулин бүхы хүн түрэлтэнэй аша туhада амгалан ёhоор ашаглагдаха. Иимэ байгаа hаань, уласхоорондын харилсаа холбоон улам үргэдэхэ, бэелүүлхэ зорилгонууд улам hонин, орёо болохо, харин манай эрдэм мэдэсэ улам ехэ болохо гэжэ академик О. Г. Газенко мэдүүлнэ.

Саашадаа замбуулинда ниидэлгые улам удаан үргэлжэлдэг болгохо гэhэн хараа шугам манай орондо бэелүүлэгдэнэ. Хүнэй аюулгүйе улам hайнаар хангахын тулада энэ хэрэг аажамаар, удаа дараагаар дүүргэгдэнэ гэшэ.

Лётчик-космонавт, техническэ эрдэмэй доктор А. С. Елисеев тус асуудалаар иимэ hанамжа баримтална. Би табан сүүдхэ ниидээд ерэхэдээ, хүн тэндэ эгээ ехэнь 20 сүүдхэ ниидэжэ шадаха гэжэ hанаhан байгааб. Энээн тушаа үгэ буляалдаhаншье байхаб. Теэд зол болоходоо, минии hанамжа буруу байна. Мүнөө космонавтнууд жэл шахуу ниидээд ерэнэ бшуу. Минии hанахада, hаяар замбуулинда хүнэй hууха сэлеэнгүүд шэнги юумэнүүд бии болохо, замбуулинай үйлэдбэри эмхидхэгдэхэ, мүн яаба хээбэшье олон хүтэй саг үргэлжын лабораторинууд хүдэлжэ эхилхэ, эрдэм ухаанай болон үйлэдбэриин зорилгонуудые тэдэ дүүргэхэ байна.

Замбуулинай техникын саашанхи хүгжэлтэ тухай академик В. Б. Раушенбах иигэжэ хэлэнэ. Мүнөө үедэ замбуулин уруу гол түлэб автомадууд ниидэнэ. Хүнүүд тиишэ үсөөн ниидэдэг гэжэ нюуса бэшэ. Замбуулинай хэдэн объектнүүд, хэлхеэ холбооной хэмэл одонууд, метеорологическа, навигационно (тамаралгын) хэмэл одонууд болон бусад зүйлнүүд автоматическа гуримаар ябуулагдана. Тэдэниие иимэ тиимэ гэжэ муушалан хэлэхэ үндэhэн үгы. Тиихэhээ байтагай, тэдэниие жолоодохо хүнүүдтэйгээр эльгээхэ гээ hаа, энэ бодолгүй тэнэг ябадал болохо hэн.

Мүнөөмнай автомадуудые, робото-автоматизированнэ системэнүүдые улам ехээр хэрэглэхэ гэшэ техникын хүгжэлтын юрэнхы шэглэлынь болонхой бшуу. Энэ талаар хүсэгдэхэ эгээл дээдэ зорилго хадаа нэгэшье хүдэлмэришэнгүй заводо байгуулха, тиимэ завод өөрөө хүдэлдэг байха ёhотой. Иимэл шэглэл промышленностьда орходоо замбуулинда 20 жэлээр урид үзэгдэжэ эхилhэн гэшэ. Юундэб гэхэдэ, замбуулинда бүхы юумэн автомадуудhаа эхилээ hэн шуу. Замбуулинай аппарат абажа ябадаг зүйлнүүд имагтал автомат аргаар хүдэлдэг. Замбуулинай хэдэн бусад олон аппарат автомадууд байhаар зандаа. Гэтэр хамаг юумые автомат аргаар бэелүүлхэ гэhэн юрэнхы шэглэлэй бэелжэ байгаашье hаань, хүнэй жолоодолготой ниидэлгэнүүд заатагүй байха. Хүн замбуулинда шиидхэбэринүүдые абаха, ниидэлгын программаар хараалагдаагүй юумэ хэхэ аргатай.

Хэрбээ полупроводнигууд, медикаментнүүд гэхэ мэтые үйлэдбэрилхэ айхабтар томо заводуудые замбуулинда бариха тухай хэлэбэл, тэдэ автомадууд байхаар хараалагдана. Хүнүүд тэдэниие тааруулжа хүдэлгэхэеэ, заhабарилхаяал тэндэ ошодог байха, харин ябашье тэндэ саг үргэлжэ хүдэлхэеэ ошохо бэшэ юм.

Зүгөөр автомадуудайшье, хүнүүдэйшье хамта хүдэлдэг үйлэдбэринүүдые эмхидхэбэл, эгээн hайн байха байгаа. Тиин хүнэй хэхэ ажал тэндэ тон бага байха hэн. Бүри мүнөө манай «Салюдууд» жолоодогдодогшье, автомат аргаар ябуулагдадагшье ха юм. Автомадууд болон хүнүүдэй хамта ажаллаха тухай асуудал космонавтикын шиидхэхэ ёhотой асуудал мүн.

Харин станцинуудай газаа түхэл тухай хэлэбэл, тэдэнэй хэмжээн улам ехэ боложо, хүдэлсэнь бага болохо. Станциин томо байха бүри тэрэниие хүтэлбэрилхэнь хүшэр юм. Энэ хадаа жолоодогдодог ба автомат аргаар хүдэлдэг багахан аппарадуудай hууринжаhан айхабтар томо станцинууд болохо бээз. Тэдэмнай миин лэ хүнүүдэй hуудаг станци бэшэ, харин мүнөөнэй кит олзоборилгын флотилиин баазанууд шэнги юумэн болохо. Элдэб олон зорилгоор хэрэглэгдэхэ иимэ томо барилганууд лэ ерэхэ зуун жэлэй түрүүшын арбан жэлдэхи жолоодолготой космонавтикын хүгжэлтые тодорхойлхо юм.

И. ЗУДОВ,
(«Наука в СССР» гэжэ журналhаа абтаба).

ДУНДАХИ УhА [...]АГЛАЛГА

[...]рээ хоёрдохи ехэ союзна республика бо[...]стан хадаа зэд, туулга, молибден, вольфрам, [...]ганец, барит; асбест ба бусад ашагта мал[...]ын арбаад жэлнүүдтэшье ехээр үйлэдбэри[...]айха юм. Гэбэшье республикада хэдын томо [...]ые барижа ашаглахын тулада хэдэн ехэ асуу[...]эрэгтэй. Тэдэнэй эгээл шухалань хадаа уhанай [...] болоно. Ушар юуб гэхэдэ, республикын [...]анданги хуурай дайда юм. Тэндэ гол горхо[...]сээрэмүүдшье үгы.

[...]гэhээ, газар доронь үлэмжэ ехэ уhан бай[...]ор ушаруулна. Шахтануудые барилгада гарга[...]ты гаргашын табадахи хубинь тэрэ газар ха[...]улагдадаг. Тиигээд олон хэбтэшэнүүдые ашаг[...] малтан абтаhан тонно руда бүхэндэ 10 тонно

[...]элбэг уhые дээшэнь гаргабал, хамаг бүхы асуу[...]эгдэхэ мэтээр hанагдана. Гэбэшье энэмнай тии[...]ул бэшэ юм. Жэшээнь, Жайремай хэбтэшын [...]ын уhандал угаа ехэ дабhатай. Эгээл тиимэhээ [...] Карагандагай металлургическа комбинадта [...]оло оршодог Сибириин Иртыш мүрэнhөө ка[...]ай бэлогдоhон байна.

[...] бүхэндэ канал татаха бэшэш. Тиимэhээ түс [...]рэ дээрэнь шиидхэхэ болоходо, Казахстанай [...]гуд гаража, газар доорохи уhа яажа ашаг[...]жэлгэ хэжэ эхилээ юм.

[...]ын горнягууд газар доорохи үлэмжэ ехэ уhые [...]дал эгээл түрүүлэн амжалтатайгаар шиидхэгшэ[...]но. Шахтынь уhанай метр бүхэндэ 2,5 граммhаа [...]даг. Тэрэниие дабhагүй болгохын тулада элек[...]эрэлгэ хэрэглэгдэжэ, тэрэ час бүхэндэ 400 [...] эдихэ уhан гаргана.

[...]эр үрэмдэгдэhэн элдэб нүхэнhөө абтаhан уhа[...] бүридэлые шалгажа үзэхэдэ, аршаанта уhа[...]үсхайлбал, Кавказай Цхалтубо курорттой адли [...]дон, фтор мэтын зүйлнүүдтэй уhанууд эндэ [...] энэ шадарай предприятинуудай хүдэлмэри[...]ин, санатори-профилакторинууд Каражалда ба[...]рын минеральна уhан хажуудань байгаа. Тэрэ[...] уhа бүтылхэдэ хэдэг завод «Сары-Арка» («Ал[...] нэрэтэйгээр Казахстанай элдэб хотонуудта

[...] уhые техническэшье, ажаhуудалайшье зорил[...] талаар олдоhон дүй дүршэл хэдэн рудна хэб[...]шаглаха үедэ гаргагдаhан ехэ алдуунуудые да[...] арга олгоно. Жэшээнь, Жайремда газар доро[...] гаргагдаhан уhан хонхор газарта байхадаа, да[...]ингэжэ, газар доорохи уhантаяа ниилэдэг байгаа. [...]а бүлэгдэн гаргагдаhан уhые газар доорохи хүн[...]радагалха» үнэгүй hайн арга ухаалагданхай. Му[...]эрэглэгдэхэгүй тэрэ уhан ерээдүйн үетэнүүдтэ [...]этэ зүйл боложо магадгүй бшуу.

Слямхан ЖАТАРХАНОВ,
[...]ессор, геолого-минералогиин эрдэмэй доктор.
(АПН).

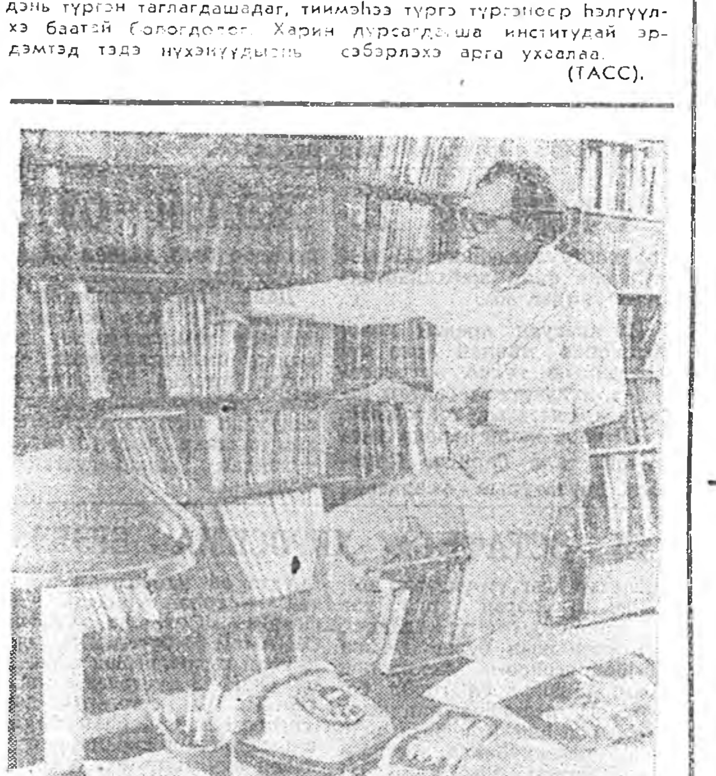

∧ 1986 ОН ▽ НОЯБРЬ ∧

НҮҮРhЭНЭЙ АШААР

— Химическэ болон бүд нэхэдэг предприятинуудта уhа алмаха, гол мүрэнүүдые бузарлалгаhаа аршалха арга хадаа уhаяа газаашань табингүй хэрэглэхэ ябадал болоно, — гэжэ Украинын Наукануудай академиин Коллоидно химиин болон уhанай химиин институдай директорэй орлогшо Н. Клименко хэлэнэ. — Гэбэшье уhаяа дахин хэрэглэхын тулада тэрэниие тон hайнаар сэбэрлэхэ хэрэгтэй. Тиин нүүрhэн-антрацит муухай зүйлнүүдыень барижа абадаг. Тэрэниие түсхай аргаар болбосоруулхада, тэрэ угаа hэрхигэр боложо, уhанда хайлаhан холисонуудай молекулэнүүд нүхэнүүд руунь ородог. Теэд тэдэнь түргэн таглагдашадаг, тиимэhээ түргэ түргэнөөр hэлгүүлхэ баатай болодогдоог. Харин дурсагдаша институдай эрдэмтэд тэдэ нүхэнүүдыень сэбэрлэхэ арга ухаалаа.

(ТАСС).

О

Владимир Федоровии Генинг — элитэ мэдээжэ эрдэмтэ-археолог, Европын олон оронуудта толилогдоhон 15 монографиин, 150 научна хүдэлмэриин автор. Эрдэмэй доктор Генинг УССР-эй Наукануудай академиин Археологиин институдай директорэй орлогшоор арба гаран жэл соо хүдэлжэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Ф. Генинг гэртээ.

ТАСС-ай фотохронико.

ҮХИБҮҮДЫЕ АЯ СООНЬ ХҮГЖӨӨХЭ

Нервнэ системэнь үбшэн хүнүүд hүүлэй үедэ олошороо гэжэ мэдээжэ. Мүнөөнэй хэмhээ үлүүсэ шанга ушар ябадалнууд иленгээя багахан үхибүүдтэ хүшэр хүндэ юм. Ажабайдалай улам ехэ боложо байгаа эршэ дэлисые жаа үхибүүнэй уураг тархи олонхи ушарта тэсэжэ шададаггүй, ами наhанайнь түрүүшын үдэрhөө эхилээд аадар мүндэр шэнгеэр тэрээндэ «адхаран буужа байгаа» асари ехэ хэмжээнэй мэдээсэлнүүдые болбосоруулжа бирадаггүй. Мүнөөнэй үхибүүнэй уураг тархинь эртэ урдын гүн ухаатанай уураг тархитай адлишуу гэжэ тодоронхой. Теэд тэрэ тиимэ гүн ухаатай гэшэ гү?

— Манай үеын hурагша Аристотель, Сократ, Платон гэгшэдhээ бултанhаань ехэ юумэ мэдэдэг, — гэжэ СССР-эй Медицинын эрдэмэй академиин гэшүүн-корреспондент, Москвагай 2-дохи медицинскэ институдай профессор Левон Бадалян хэлэнэ. — Теэд тиимэ hурагша Аристотельшье, Сократшье болоогүй. Юундэб гэхэдэ, ехэ юумэ мэдэхэ гэшэмнай хамаг юумэн бэшэ ха юм. Үшөө энэ ехэ эрдэм мэдэсээ хэрэглэжэ шадаха хэрэгтэй. Юумые ухаалдин бодомжолжо шадаха хэрэгтэй. Энэнь тэрээндэ дуталдана. Харин энэ шадабариень хүгжөөхын тулада хүн бүхэнэй тархиин арга боломжые шадажа ашаглаха хэрэгтэй, — гэжэ профессор хэлэнэ.

— Зарим номдоо муу hурадаг үхибүүе мохоо молхи гэжэ тоолодог. Харин заал hаа тиимэ байдаггүй юм гэжэ багша бүхэн мэдэхэ ёhотой. Зарим үхибүүн элдэб мэдэрэлдэ үлүүсэ ехээр абтадаг, тиимэhээ hуури муутай байбашье, юумэ аймшагтай hайнаар хадуужа абадаг, «гэгээн толгойтой» байха юм. Тиимэhээ эдэ шэнжэнүүдыень лэ хүгжөөхэ гэжэ оролдохо хэрэгтэй. Тиигэбэлнай «бэрхэ аад, номдоо муу», «бэрхэшье бэшэ, номдоошье муу» гэhэн үгэнүүд хэрэглэгдэхэеэ болихо бэлэй.

— Хамаг юумэн хуу удаа дараагаар болохо зэргэтэй. Нялха үхибүүн хүхэеэ хүхэжэ шадахаяа болёогүй сагтаа дуугаржа шадахагүй; мүлхижэ шадахаяа болёогүйдөө, ябажа шадахагүй. Үхибүүнэй удаа дараагаар, жама ёhоор хүгжэлтэ саг зуура удааржа байтараа, гэнтэ түргэдэшэдэг ушар байха. Тад hоорго, түрүүн өөрынгөө үеын үхибүүдhээ эли бодо шалгарбашье, ябаhаар хүгжэлтэнь тогтожо, юрын үхибүүнтэй адли болошодог байха юм. Тиин үхибүүнэй нервнэ системын ёhо гуримаараа хүгжэхын тулада хүнэй уураг тархиие «хүсоор» хүгжөөхэ гэжэ оролдохогүй ёhотойбди. Хүнэй тархида гамтайгаар хандаха, ухаанай ажалай гуримые али болохоор сахиха гэшэ hэргылхэ неврологиин уялгата нүхэсэлнүүдэй нэгэн гэжэ би тон ехээр этигэдэгби, — гээд Левон Бадалян үгэеэ түгэсхэбэ.

Людмила МАРЕЕВА,
АПН-эй корреспондент.

ОКЕАНАЙ ОЁОРhОО... ҮТЭГЖҮҮЛГЭ

Советскэ Союзай болон КНДР-эй эрдэмтэдэй хамтын экспедици Япон далайн оёорhоо океанай фосфоридуудые гаргаба. Корейн хахад арал шадархи океанай оёорой байгууламжые шэнжэлхэ зуураа, тэдэнэр хэдэн зуун килограмм иимэ минерал «Профессор Богоров» гэжэ эрдэм-шэнжэлэлгын судныи борт дээрэ гаргаа.

Газаа тээhээнь харахада, эдэ базальтдал адли хүндэ, хара ногоон үнгэтэй мэлигэр шулуун юм. Мэргэжэлтэдэй хэлэдэгэй ёhоор, тэрээнhээ абтаhан фосфоридай гурил хүдөө ажахыда үргэнөөр хэрэглэгдэдэг суперфосфадта адли. Нэгэ хахад километр гүнзэгыhөө гаргагдаhан энэ минеральна түүхэй эд болбосоруулагдаhанайнгаа hүүлээр ороной туршалга-үйлэдбэриин ажахынуудта эльгээгдэжэ, нэмэл газарта агрохимическэ талаар шалгагдахань.

Г. ПЕТЕЛИН,
ТАСС-ай корр.

Владивосток.

ХИРХАГ ЭЛДИН САРАГДАА

Хирхаг элдин (стригущий лишай) гэжэ үбшэниие сарадаг вакцина гаргадаг, манай орондо ба дэлхэй дээрэ ори гансa предприяти Эстониин «Виру» колхоздо байгуулагданхай.

Эстониин «Виру» колхоз жэлэй 18 миллион түхэриг олзотой. Хирхаг элдиндэ эсэргүү хэрэглэгдэдэг вакцина гаргадаг цех ашаг олзынь табадахи хубиень үгэнэ.

Колхозой түбэй буусын захада баригдаhан, угаа зохидхон хоёр дабхар гэр байна.

— Энэ манай биоцех гэшэ, —гэжэ тэрэнэй директор Карл Аавик миhэлээн хэлэнэ.—Эндэ хүдэлдэг манай 60 хүдэлмэрилэгшэд трихофитиие (хирхаг элдинэй үшөө нэгэ нэрэнь) манай орондо сараад, Скандинавиин, Бенилюксын оронуудта, Монголдо тэрэниие усадхалгада туhалжа байна. 20 миллион тарилга хэхэ вакцина бидэнэр жэл бүри манай ороной элдэб районуудта, мүн хилын саана эльгээнэбди.

Колхозой энэ предприяти мүнөө үеын техникээр hайнаар түхеэрэгдэнхэй. Эм эhээдэг шэнгэн зүйлые арюудхалгаhаа эхилээд, бэлэн эмүүдтэ тэрэнэй нэрэтэй саарhа няаха хүрэтэр бүхы гол ажалнууд оньhожоруулагданхай. Үбшэниие сараха микроорганизмууд (штаммууд) тэжээлэй шэнгэн зүйл соо хэгдэжэ «үсхэбэрилэгдэдэг», тиигээд түсхай түхеэрэлгэ соо хатаагдаад, тэрээгээр таблеткэнүүд хэгдэдэг. Эдэ таблеткэнүүдтэй хамта үшөө ампуланууд эльгээгдэдэг. Тэрээн соонь байгаа түсхай шэнгэн юумэн соо таблеткэ тарилга хэхын урда хайлуулагдадаг.

Ажалай бүхы шатанууд нарин нягтаар хиигдэнэ. Хиналта гүрэнэй түлөөлэгшэд бэелүүлдэг. Тиихэдээ шанарые хинагшад колхозhоо дулдыдадаггүй гэшэ. Тиигээд колхоз өөрөөшье продукцитнай муу байба гэhэн гомдолой орохогүйн тулада ехэ оролдолго гаргана. Москвадахи Туршалгын ветеринариин бүхэсоюзна институдай хүдэлмэрилэгшэд эндэхи үйлэдбэриие адаглан харадаг. Онсолон хэлэхэдэ, Москвагай эрдэмтэдэй туhаламжаар вакцина үйлэдбэрилгые дүрбэн hарын туршада эмхидхэжэ шадагдаа. «Вирудa» өөртэ бодо малда ба үнэтэ арhатай ангуудта хэрэглэгдэхэ хоёр янзын препарат бэлдэгдэдэг.

Москвагай эрдэмтэд тэмээдые эргэлхэ вакцина ухаалба. «Виругэй» биоцех шэнэ препарадые туршаха хэhэг гаргаад, тэрэнь мүнөө Казахстанда шалгалта гаража байна. Миисгэйнүүд болон нохойнуудта хэрэглэгдэхэ вакцина иигээд туршагдахань. Тобшоор хэлэхэдэ, колхозой нэгэ предприятида ажал нэмэгдэхэнь гэшэ.

Түсэбэй даалгабаринуудай ехэ болохо байhанда Карл Аавик бэлай ехэ hанаата болоногүй:

— Мүнөө бидэнэр бүри хүсэтэй түхеэрэлгэ тодхожо байнабди. Тиимэhээ хойто жэлдэ вакцина бүри ехээр үйлэдбэрилжэ шадахабди. Үйлэдбэриин бүхы ажалые оньhожоруулхабди. Харин хүдөө ажахын ехэ хүдэлмэриин түгэсхэгдэhэн хойно хүнүүд биоцехтэ ажаллана. Тиигэжэ ажалайнгаа хүсэ шадамараар ашаглахадань бидэ колхоздо туhалнабди.

Владимир СМЫК,
АПН-эй корреспондент.

ХҮН ГАЗАР ДЭЭРЭ

ШИИДХЭГДЭХЭ АСУУДАЛНУУД БА БОДОМЖОНУУД

ЛЕНИНСКЭ болон СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, СССР-эй Наукануудай академиин Биофизикын институдай директор, СССР-эй АН-ай гэшүүн-корреспондент Генрих ИВАНИЦКИЙ, АПН-эй шэнжэлэгшэ Александр ДРАБКИНАЙ асуудалнуудта харюусана.

— Генрих Романович, амиды организмуудта радиациин ямараар нүлөөлдэг тухай мүнөө дэлхэй дээрэ ехэтэ хэлэгдэдэг болонхой. Энээн тушаа Та юун гэжэ хэлэхэ байнат?

— Чернобыльдо болоhон аари түс асуудалые тон шухала удха шанартай болгоо. Энээнтэй дашарамдуулан, саашадаа элшэ хүсые яажа хүгжөөхэб гэhэн асуудал хурсадана. Хэзээшье дууhахагүй, ямаршье хорогүй арюун элшэ хүсэ бии болгохын тулада нара, hалхи, далайн уhанай хөөрэлгэ ба таталгые ашаглаха hэдэлгэ хэгдэнэ. Жэшээнь, Голландида далайн бүхы шахуу эрье зубшуулан, hалхяар хүдэлхэ двигательнүүдые тодхохо гэhэн эрмэлзэл бии. Зарим мэргэжэлтэд хэлэхэдээ, наранай элшэ хүсэ хэрэглэбэл, дээрэтэхэ гэдэг. Тиихын тулада кукуруза гү, али хулhа ургуулха, биомассые спирт болгон нэрэхэ гү, али торфонуудта сэхэ шатаадаг болохо гэнэ.

Нүүрhэ, нефть гэшэ элшэ хүсэнэй айхабтар ашагтай эшэ үндэhэн аад, эдэмнай дууhашаха муутай.

Уhые кислород, водород болгожо задалаад, водородыень шатаажа, элшэ хүсэ абадаг болохо hэдэлгэ хэгдэнэ.

Гэбэшье эдэ бүхы арюун сэбэр эшэ үндэhэнүүдые элшэ хүсэ ехэ хэмжээгээр, үргэлжэ абажа байхын тулада хэрэглэхэ техническэ бодото арганууд мүнөөдөө ухаалагдаагүй юм. Ушар тиимэhээ атомна электростанцинууд лэ ерээдүйдэ тон үргэнөөр хэрэглэгдэхэ ушартай болоно. Эдэ элшэ хүсэ ехээр үгэдэг гэшэ. Гэбэшье энэнhээ улам-жалан, иимэ нэгэ түбэгтэй асуудал гарана: ехэ ехэ атомна станцинуудай түлишын үлэгдэлнүүдые хайшань хэхэ гээшэб? Юуб гэхэдэ, иимэ станцинууд саашадаа улам оло-шоржол байха болоно бшуу.

Тиигээд юрэ хүн радиоактивна элшээр шаралгада улам тэсэмгэй боложо шадаха гү гэhэн асуудал гарана. Тиимэhээ амиды организмуудта радиациин яажа нүлөөлхыень шэнжэлхэ гэшэ радиобиологиин мэргэжэлтэдэй нэгэ зорилгонь болоно. Түсхайлбал, хэрбээ манай түби дэлхэй дээрэ радиациин 15—20 процентээр дээшэлбэл, юун болохоб? Энэмнай бэлэн асуудал бэшэ.

— Яахадаа бэлэн бэшэб!

— Юун бэ гэхэдэ, эндэ элдэб янзын олон нүхэсэл хараада абтаха ушартай. Жэшээлбэл, манай нарата юртэмсэ Галактика догор хүдэлэн ябахадаа, тэрэнэй «hүүл» тээшэ дүтэлнэ гэжэ мэдээжэ. Замай хахадынь гаталагдаа. Наранай системын тэрэ Галактикын «hүүлдэ» хүрэхэдэнь, радиаци асари ехээр дээшэлхэ юм. Зүгөөр энэ хүдэлөөнэй сагынь хэдэн миллион жэлээр тоологдоно. Гэбэшье философско талаар энэ асуудал шухала бшуу. Хүн түрэлтэн радиацида ортожо хосорхо гү, али амиды организмууд радиациин хэмжээнэй ехэдэлгэдэ дадаад, тэсэжэ гараха гү? Магад, ямар нэгэн организмууд hалаад, амиды юумэнүүдhээ эгээ тэсэмгэйнүүдынь шэлэгдэн, саашадаа хүгжэлтын шэнэ шатада гараха гү?

— Энэ ехэ шухала асуудал юм бээз. Теэд аяар тэрэ аласай үедэ болохо юумэнhээ манай үе сагта тэхэриел даа!

— Радиациин хэмжээ саг үргэлжэ хубилжа байдаг хэдэн олон нүхэсэл бии юм. Наранай «эдэбхиин» ехэдэхэдэ, наранай титимhээ ниидэн ерэдэг жэжэхэн бодосууд олошордог, харин наранай «номгон» үедэ радиационно байдал тон сидоо байдаг. Алисай замбуулинда ямар нэгэ шэнэ одоной тэhэрхэдэ, Газар дээрэхи радиационно байдал хубилдаг. Мүн манай Газар доторхи магмын хүдэлсэ энээндэ нүлөөлдэг. Газарай өөрынь магнитна поли замбуулинай жэжэхэн бодосуудые бэе тээшээ татажашье, саашань түлхижэшье болохо юм.

Газарые тойрожо байгаа йонуудай дабхаса энээндэ мүн лэ хубитаяа оруулдаг. Тэрээнэй байдалынь замбуулинай аппарадуудые табилгаhаашье дулдыдадаг. Иимэ аппарадууд тэрэ дабхасые «сүмэлжэ», Газар тээшэ радиационно шаралгые нэмэдэг. Тиигээд хүнэй энэ мэтын ажал ябуулгаhаа уламжалан, радиационно байдалай хубилалга ехэ хоро хүргэжэ болохо гү, али замбуулинай ямар байдалтай байhанhаа дулдыдан, бүри туhатайшье (энэнь ехэ гайхалтай) байжа болохо юм. Гэбэшье радиациин элшын саг үргэлжэ ехэдэжэ байха болоо hаань, хамаг юумэн олоороо хубилан өөршэлэгдэхэ аюултай. Тиин тэрэ хилэнь ямар бэ гэжэ бидэ мүнөөдөө мэдэнэгүйбди.

— Дан оройтошоогүйдэнь, тэрэниие мэдэхэ найдал бии гэшэ гү!

— Радиациин хэмжээгэй хубилхада, энэнь ямар хойшолонгуудтай байхаб гэжэ хэлэхээр хүсэд ехэ материалнууд бии болоодүйл даа.

— Энэмнай яагаа муу юм. Теэд тэрэ асуудалай яажа шиидхэгдэхэ тухайлбаришье hаа бии юм гү даа!

— Бии. Жэшээнь, имагтал радиациин байдал хараада абаха бэшэ, харин дэлхэй дээрэмнай хэр дулаарнаб, мүн радио, телевидени, электродамжуулгын ехэ вольтын лининүүдэй «адхадаг» электромагнитна элшэ туяа хэр ехэб гэжэ хараада абаха хэрэгтэй гэжэ лаб мэдэнхэйбди. Энэ hүүлшын элшэ туяанууд айхабтар эршэмтэй түргэн ехэ болоно. Хэрбээ электромагнитна элшэ туяае нюдөөрөө харадаг hаа, бидэ hохор болошохо hэмди. Юун бэ гэхэдэ, бо гонихон болзорой туршада тэрэнэй хэмжээн хэдэн арбаад мянга дахин дээшэлээ юм.

Тиин дулаанай, электромагнитна болон радиационно элшэнүүд хамтархадаа, хүндэ, амитадта, ургамалда ямар нүлөө үзүүлнэб гэжэ тодоруулха хэрэгтэй. Тэдэнэй нүлөөнь эдеэ хоолhоо хэр зэргэ дулдыданаб гэжэ мэдэхэ шухала. Жэшээнь, каротиноидуудые ехээр хэрэглэбэлнай (морхооб-хын шүүhэ ууха), энэнь шолбо бусалгаhан мяха ходо эдижэ байгшаhаамнай ондоо үрэ дүнтэй байха бээз. Эдэ бүгэдые олон эрдэмүүд (физикэ, биологи г. м.) хамтаржа шэнжэлхэ ушартай. Мүн бүхы хүн түрэлтэндэ хабаатай асуудалнуудые дэлхэйн бүхы оронуудай эрдэмтэд мүн лэ хамтаараа шиидхэхэ ёhотой болобо. Мүнөө бидэнэр хүгжэлтын бэлшэр дээрэ гараба гээшэбди: нэгэн гэбэл, хүн түрэлтэн хамтаараа бодомжолжо hураха, үгы hаа тэрэ хосорхо.

—Энэ дан эрид хэлэгдэнэ бэшэ аабза!

— Үгы даа. Чернобыль юу харуулааб? Тэрэ атомна дайн тухай асуудалые тон эли болгоо. Дэлхэйн бүмбэрсэгэй алишье нютагта атомна сохилтын хэгдээ hаа, нэгэшье гүрэн — добтолhоншье, добтолгодо оротоhоншье, хажуу тээ байhаншье гүрэн радиоактивна шаралгаhаа зайсахагүй байна. Тиимэhээ бүхы дэлхэйн зондо хебеатай асуудалнуудые шиидхэхын тулада хамтаараа хүдэлхэ тухай эрдэмтэд үгэеэ ойлголсохо ёhотой.

— Тиигээл hаа, hайн юм бээз. «Водородно бомбын эсэгэ» гэжэ США-да нэрлэгдэдэг Эдвард Теллер гэгшэ баhал эрдэмтэ. Теэд энэмнай хамаг американ «харсагануудhаа» дээшэ «харсагал». Энээнэй нэрэ хүндэнь олониитын hанал бодолдо нүлөө үзүүлнэ. Иимэ байдалда эрдэмтэд яажа нэгэдэлтэйб!

— Юрэдөө, ухаатаниие нэгэдүүлхэ гэшэ хүн түрэлтэнэй бүтэн бүрин үлэхэ оои ганса замынь гэжэ би харанаб. Зүгөөр нэгэдэлгэ тээшэ замай бэрхэтэй хэсүү байхань лабтай. Нэгэдэхэ гэhэн бодол бүхы хүнүүдэй сэдьхэл эзэлхэ ёhотой. Лениниие hанаад үзыт. Энэ хадаа ухаатан теоретигэй өөрынгөө теориие айхабтар асари ехэ хэмжээгээр бодото хэрэг дээрэ бэелүүлжэ шадаhанай, хүн түрэлтэнэй түүхэдэ тон үсөөн үзэгдэдэг, тон шухаг ушар шуу. Олониитын ухаан зүрхэ эзэлhэн суртал материальна хүсэн болоол. Мүнөөшье марксизм-ленинизм аргагүй ехэ хүсэтэй. Тиин манай суртал бодолнууд хамтын ухаан бодол тээшэ замые хүн түрэлтэнэй үмэнэ нээжэ үгэхэ гэжэ этигэнэб. Эрдэмтэ-марксистнууд болон капиталис дэлхэйе үмөөрэгшэ эрдэмтэдэй хоорондо уласхоорондын үгэ буляалдаа эмхидхэхэдэ яанаб? Арсалдаа тоосолдоон сооhоо үнэн мүндэлхэ. Тиин эрдэмтэ «харсаганууд» тухай асуудалда харюусангаа, иигэжэ онсолон тэмдэглэхэб: иимэ эрхэ байдалда политическэ оршон байдал «харсагануудта» угаа таарамжагүй болохол.

(АПН).

МАНАЙ СҮЛӨӨ САГ

ЗАЛУУШУУЛАЙ КЛУБТА ХҮХЮУТЭЙ

Хоринн районно библиотекын болон техническэ мэргэжэлэй һуралсалай 37-дохи училищиин үүсхэлээр «Үе саг ба ши» гэжэ нэрлэгдэһэн залуушуулай литературна клуб һаяхан нээгдэбэ. Тус клубай түрүүшын хэшээл училищиин спортивна зал соо үнгэргэгдэһэн байна. Энэ клубай советэй гэшүүд һунгагдаа. Училищиин һурагша Андрей Белоусов клубай президентээр һунгагдаба. Һуралсалай шэнэ жэлэй түсэб, бэелүүлэгдэхэ программа энэ баталагдаба.

Удаань «физкульт-минутка» гэжэ нэрлэгдэһэн КВН-эй мүрысөөн һонирхолтойгоор эмхидхэгдэбэ. 37-дохи училищиин болон Хоринн 2-дохи дунда һургуулиин һурагшад энэ үдэр хаба шадалаа туршаба. ВЛКСМ-эй Хоринн районой секретарь С. Васильев жюриие толгойлоо.

— Энэ мүрысөөн хани халуун амаршалгаар эхилээд, командануудай бэе бэеэ [illegible] «бэлэгүүдые» барюулба. [illegible] Харин спортивна викторинын эмхидхэгдэхэдэ училищиин команда [illegible] Тингэжэ энэ викторинын асуудалнуудта харюусаха үедэ тон бэрхээр байгаа. Жэшээнь, футболой воротагай уга, үндэрыень тон зүбөөр. Ѳбaһaap хэлэхэ гээшэ орёо байшаба. Гэбэшье викторинада хабаадагшад спорттой «ханилдаг», олон юумэ мэдэдэг байһанаа гэршэлээ. Харагшад өөһэд өөһэдынгөө командануудые халуун альга ташалгаар дэмжэһэн байна. Тэдэнэй дунда мүн лэ **конкурс** соносхогдожо, дуу хатар эмхидхэлгэдэ тэдэнэр хабаадаба. Училищиин бүлэг басагад «Зеленый свет» гэһэн дуу гүйсэдхөө. Харин һургуулиин бүлэг «Рождение диско» гэжэ хатар тоб байса хатаржа, эндэ сугларгашад халуун альга ташалгаада хүртэһэн байна.

«Хүхюун стартын» программада командын гэшүүд түргэн, солбон спортсменүүд байһанаа харуулба. Баскетбол, волейбол тэдэнэр наадаа. Һонин-һонин спортивна мүрысөөнүүдтэ хабаадаа. Һүүлдэ һүүлдэ командануудай тон адли очко абажа, тэнсээ байба. Тиимэһээ капитануудай дунда конкурс үнгэргэгдөө.

Жюрин дүнгүүдые соносхотор эндэ сугларгашадай дунда үрөө дүрүү хүн үзэгдөөгүй. Юуб гэхэдэ хүхюун зугаатай мексикан хатар Марина Басанова гоёор гүйсэдхэжэ, хүн зонние баясуулаа. Удаань районно библиотекын хангалтын таһагые даагша Ирина Тимофеевна КВН-дэ зорюулагдаһан шог ёгтото номһоо хэһэг уншажа, энэ сугларгашадые хүхюулбэ. Училищиин болон һургуулиин ухибүүд өөһэдынгөө ажабайдал тухай шог үгэнүүдые уншажа, харуулһан байна.

Жюриин гэшүүд дүнгүүдые соносхожо, мүрысөөндэ илаһан һургуулиин командада дурасхаалай бэлэг барюулагдаба. Татьяна Ивановна Трофимова түгэсхэлэй үгэ хэлээд, энэ дииилэһэн хүнүүд үгы, хани барисаан илаа гэжэ тодорхойлбо.

Энэ үдэшэ хүхюун зугаатайгаар үнгэрөө. Тус хэмжээ ябуулгые эмхидхэлгэдэ библиотекарьнуудэй оруулһан хубита тон ехэ гэжэ тэмдэглэхээр. Эндэ ерэһэн хүнүүд олон шэнэ юумэ мэдэхэ болоо. Илангаяа спортын һонин зүйлнүүдтэй танилсаа. Суглааргашад сүлөөтэй сагаа һонирхолтойгоор. аша туһатайгаар үнгэргэһэн байна.

С. ПРОКОПЬЕВ,
манай штатнабэшэ корр.

СПОРТ · спорт · СПОРТ · Спорт · СПОРТ

Майя Чибурданидзе: «ХҮН БҮХЭНДЭ ӨӨРЫН ОРЬЁЛ БИИ»

Эхэнэрнүүдэй дунда шатарай дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ Елена Ахмыловскаятай наадахадаа, тэрэ үгы дүүгүй, [illegible] хэтэрэн абадаг байна. Имагтал мүрысөөнэй дүүрэһэн һүүлээр [illegible] Майя Чибурданидзе [illegible] дүүтэй болобо. Дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн [illegible] ТАСС-эй корреспондентдэ интервью үгэбэ.

— Мүнөө та дэлхэйн дүрбэ дахин чемпион болобот. Дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө ямар уулзалгатай ерээд хүшэр хүндэ байгаа һэм?

— Найман жэлэй урда тэрэх түрүүшынгаа уулзалга эрээл сүүрэн байгааб юм. Алдар суудa гараһан Нона Гаприндашвилитай уулзахадаа, юундэшьеб зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлөөгүй бэлэйб. Ушарынь гэхэдэ, урагшагүйдөөшье һаа, алдаха юумэмни үгы һэн. Тиимэһээ шадаха зэргээрээ, арга хабаараа шатар наадахые

оролдоо һэм. Туйлаһанаа сагаан хамгаалха гээшэ ухаанда хүршөө юм байна гэжэ хожомынь ойлгобоб. Дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэнэйнгөө һүүлээр түрүүшын Нана Александриятай наадаа һэм. Тиихэдэ эхэл бодолгоһоо зобоһон, сэдьхэлээ хүдэлһэн байгааб. Гэбэшье ехэ дүй дүршэлтэй болоо бэлэйб.

— Ахмыловскаятай уулзалгатай танда хүнгэхэн байһан гэжэ һанагдаба. Али ямар бэ?

— Иигэжэ тоолохогүй байхаб. Ушарынь юуб гэхэдэ, дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө али бүхы мүрысөөнүүд хүндэ байдаг. Минии һанахада, орёо хүшэр мүрысөөн болоо. Орёо хүсэ, хэсүү шанга тэмсэлдэ очко гү, али хахад очко абтадаг байба. Энэ уулзалгада эртээнһээ бэлдээ һэм. Тренернүүд — уласхоорондын гроссмейстер Геннадий Кузьмин болон уласхоорондын мастер Игорь Полсводин гэгшэдтэй хамта ехэ хүдэлмэри хээ һэмди. Һорилго бэлэдхэлэйнгээ

дүүрэхэ багта намда этигэл найдал ерээ һэн. Яһала ядамаггүй һайнаар наадабаб. Харин Боржомидо амжалтаада үлүүсэ эхээр этигэн найдаһан дээрээһээ бэеэ һула табижа болообо. Энэ удаа Ахмыловская бэеэ гартаа абажа, ёһотой тэмсэлһээ, бэрхэ шатаршан байһанаа харуулаа.

— Дэлхэйн түрүү эзэлхын түлөө мүрысөөн түрүүшынхээ шэнэ гуримаар үнгэргэгдэбэ. Энээндэ ямараар хандаа байнабта?

— Энэ гурим таарамжатайшаг гэжэ тоолохо байнаб. Мүрысөөе ондо ондоо газарта үнгэргэхэ, хоёр хуби болгоһоной хэрэггүй. Энэнь шатаршадта, хүгшэн орошон байдалда муугаар нүлөөлнэ. Уласхоорондын шатарай федерации мүрысөөнэй гуримые хаража үзөөд, хуушан гуримаа һэргээхэ аабза гэжэ һананаб.

Мүрысөөнэй зохёохы тала тухай. хэлэхэдээ, энэ талаар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын урдын наадануудһаа доошоо байгаагүй гэжэ дэлхэйн чемпионка хэлэбэ. Нэн түрүүн

мүрысөөндэ хабаадагшад ехэ алдуунуудые гаргаагүй. Тиихэдэ һонирхолтой дебюдүүд олон байгаа, орёо хурса ябадалнууд хэгдээ. Нэгэдэхи, табадахи, долоодохи, мүн арбан гурбадахи партинууд илангаяа онсо хадуугдаһан байна юм. Эдэ партинууд гүнзэгы удхатай, һубэлгэн хурса байһаараа шалгарна. Юрэнхыдөө мүрысөөн һонирхолтойгоор үнгэрөө гэжэ Майя тоолоно. Тэрэнэй һанамжын ёһоор, энэ талаар Елена Ахмыловская багаа бэшэ түһэ хүргөө.

— Хэзээ нэгтэ эхэнэрнүүд эрэшүүлэй анханан наадаанда шададаг болохо гэжэ гү, та юун гэжэ һананабта?

— Минии һанахада, хэзээ нэгтэ иимэ юумэн хүрэжэ ерэхэ ёһотой. Ушарынь гэбэл, шатарша басагадай эрэшүүлэй мүрысөөнүүдтэ амжалтатайгаар наадаһан үсөөн бэшэ жэшээнүүд бидэнэртэ мэдээжэ юм. Һүүлэй үедэ эхэнэрнүүд шатар нааданда ехэ амжалта түйлаа.

— Танай һанахада, шатараар [...]

ТОБШОХОНООР...

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Спортын энэ зүйлөөр республиканска мүрысөөн Туркмениин ССР-эй Чарджоу хотодо үнгэрэгдэжэ, хэдэн союзна республикын бэлигтэй бэрхэ залуу атледүүд хабаадаһан байгаа. «Трудовые резервы» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй дэргэдэхи Олимпиадада бэлэдхэлэй түбэй суглуулагдамал команда энэ мүрысөөндэ хабаадаба. Улаан-Үдын 18-дахи һургуулиин һурагша Татьяна Сластина, кооперативна техникумэй һурагша Людмила Ларионова гэгшэд олон зүйлөөр мүрысэхэдөө, хоёрдохи һүүри эзэлжэ, мүнгэн медаляар шагнагдаа.

БАРИЛДААН. Олимпиин наадануудай хоёр дахин чемпион, Красноярск хотын хүндэтэ эрхэтэн И. С. Ярыгинай шанда хүртэхын түлөө бүхэсоюзна мүрысөөндэ долоон, союзна республикын 200 гаран барилдаашад хабаадаһан байгаа. Манай республикаһаа «Урожай» бүлгэмэй барилдаашан Максим Молонов 48 килограммай шэгнүүртэн сооһоо илалта түйлаба. «Урожай» бүлгэмэй түлөөлэгшэд Александр Санжиев, Валерий Шагжитаров өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ хоёрдохи һүүринүүдые эзэлбэ.

* * *

СССР-эй Гүрэнэй спортын комитедэй шиидхэбэреэр Улаан-Үдын 24-дэхи СПТУ дүүргэһэн Түмэн Жаргаловта дүрэ буляалдалгын барилдаагаар СССР-эй спортын мастерай нэрэ зэргэ олгогдобо. Энэ зун Тбилиси хотодо үнгэргэгдэһэн ороной Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй түрүү һүүри эзэлхын түлөө мүрысөөндэ тэрэ шалгараһан байгаа.

ГИИР. РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Калуга хотодо боложо, Россин Федерациин хори гаран об-[...]

О

БЕЛОРУССИИН ССР. Гомельско областиин районой түб Ветка һууриндахи арадай уран бэлигэй музейдэ шэнэ экспонадууд нэмэбэ. Музейн ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ Г. Нечаева XX зуун жэлэй эхин багта гараар нэхэгдэжэ оёгдоһон 17 пулаад Присно гэжэ тосхонһоо асараа.

Гараар бэшэгдэһэн, үни сагта барлагдаһан хоморой шухаг номууд, урданай бурхангууд, модоор һиилэгдэһэн ба түмэр дээрэ дабтагдажа хэгдэһэн зүйлнүүд, ажаһуудалай хэрэгсэлнүүд эндэхи музейдэ суглуулагданхай. Бүхыдөө эндэ 2 мянга гаран экспонат бии.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Федор Григорьевич Шкляров (зүүн гарһаа) нютагайнгаа хүнэй Ермил Герасимович Кишанковай хадагалжа байһан хуушанай номуудтай танилсажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Номой тал

ХИЗААР ОРОНОЙНГОО ТҮҮХЭЭР ҺОНИРХОГШОДТО

Буряадай АССР-эй гүрэнэй түбэй архивай уншалгын зал соо шэнэ номуудай выставкэ ходо ходо эмхидхэгдэжэ байдаг. Энэ удаа дэлгээгдэһэн номууд сооһоо хизаар ороноо шэнжэлгын асуудалнуудта зорюулагдажа, 1986 ондо Буряадай номой хэблэлээр гараһан зохёолнууд ерэһэн зоной анхарал татана гэжэ онсолхоор. Р. А. Шерхунаевай «Буряад арадай үльгэршэд», М. А. Лукьяновай «Байгалай үмэнэхи хизаарнай», А. А. Праведниковай ба О. И. Катомановагай «Омог толгойнуудынь гунхаагүй» Б. С. Санжиевай «Ярослав Гашек — интернационалист» гэһэн номууд тэдэнэй дунда бии. Тэдэнэй нэгэн тухай тобшо тэдыгээр хөөрэхэ хүсэлэнтэйб.

Чехословак уран зохёолшо, революционер Я. Гашегай ажаябуулгые профессор Буянто Сайнцакович Санжиев үнинһөө хойшо шэнжэлжэ, хэдэн статья бэшэһэн юм. Сибирьтэ Совет засаг тогтоохын түлөө тэмсэлдэ суута уран зохёолшын хабаадаһан тухай хөөрэһэн тэрэнэй баримтата очерк мүнөө жэлдэ Буряадай номой хэблэлээр гараба гээшэ. Энэ номдо шэнэ, һонин материалнууд оруулагданхай. Онсолон хэлэхэдэ, Я. Гашегай Улаан Армиин зэргэдэ ябаха үедөө Сибирьтэ партийно-политическэ хүдэлмэри ябуулһан тухай сэнтэй баримтанууд дурдагдаа.

Энэ ном сооһоо һонирхолтой гэжэ һанагдаһан удаадахи баримта хаража үзэе. 1920 оной сентябриин 17-до РКП(б)-гэй ЦК-гай дэргэдэхи агитаци болон пропагандын чехословакиин Түбэй бюрогой түрүүлэгшээр хүдэлжэ байһан нүхэр Я. Салат — Петрликтэ Ярослав Гашек иигэжэ бэшээ һэн: «Гол хүдэлмэриингөө хажуугаар гурбан газетын редактор ба хэблэгшэ болонхойб: «Штурм» гэжэ немец газетэдэ өөрөө статьянуудые бэшэнэб, «Рогам» гэжэ венгр газетэ гаргалсадагби, мүн бурят-монголой «Үүр» газетэдэ баһал сэхэ хабаатайб». Тиихэдэ Я. Гашек 5-дахи армиин политотделэй начальнигай орлогшо байгаа.

Эдэ мэтын баримтануудаар бодожо үзэхэдэ, манай тобшохоноор шэнжэлһэн энэ номшье, республикын түбэй архивай выставкэдэ табигдаһан бусадыншье үргэн уншагшадай һонирхол үүсхэхэ гэжэ һанагдана.

Д-Р. ДАМБАЕВ.

СКЮ-гэй ЦК-гай ПРЕЗИДИУМЭЙ СЕКРЕТАРИИН ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

БЕЛГРАД. СКЮ-гэй ЦК-гай Президиумэй секретарь Р. Гачич Боснийн шахтернуудай ажаһуудаг Бановичи хотодо үгэ хэлэхэдээ, СКЮ-гэй XIII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө, ажахын хүгжэлтэдэ ушаржа байһан бэрхэшээл түбэгүүдые гаталан дабахын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэхыень Югославиин коммунистнуудые ороной бүхы ажалшадые уряалба.

Оронойнгоо экономикые тогтууритай һайнаар хүгжөөлгын удаан болзорой программа дотор хараалагдаһан бүхы хэмжээ ябуулгануудые шууд сэхээр бэелүүлхэ гээшэ гол зорилго болоно гэжэ тэрэ хэлээ. СКЮ-гэй XIII съездын шиидхэбэринүүд энэ талаар бидэнние уялгална. Зүгөөр ажал хэрэгтээ харюусалгагүйгөөр хандалгын үрэ дүн болоһон али бүхы бэрхэшээл түбэгүүдые усадхаха шухала.

Үндэһэ яһанай илгаа гаргалгын ба социализмда дайсан харша бусад зүйлнүүдтэй тэмсэхэ шухала байһан тухай СКЮ-гэй ЦК-гай Президиумэй секретарь мэдүүлээ. Социализмда харша хүсэнүүд, нэн түрүүн националистнууд ороной экономическа хүгжэлтэдэ тохёолдоһон бэрхэшээл түбэгүүдые һамбаашалжа, Югославиин арадуудай эб эе таһалдуулхые, тэдэнэй хоорондо дайсан харша ябуулгануудые үүдхэхые оролдоно. Югославиин арадуудай революцинно туйлалтануудта дайсан харша ябуулганuудые усадхан зайсуулха ёһотойбди гэжэ Р. Гачич тэмдэглэбэ.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«45-һаа 6-ень таахa» ба «36-һаа 5-ень таахa» «Спортлотонуудай» 1986 оной ноябриин 2-то үнгэргэгдэһэн 44-дэхи тираж.

«45-һаа 6-ень таахa». 1—баскетбол, 14—академическэ һэлюурдэлгэ, 16—мориной спорт, 24—гарай бүмбэгэ, 25—шаргын спорт, 34—ногоон дээрэ хоккей.

«36-һаа 5-ень таахa». 3—бобслей, 13—хадаһаа санаар һолжоролгын спорт, 14—академическэ һэлюурдэлгэ, 19—санаар урилдаан, 27—һур харбалга.

(ТАСС).

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖАЙ ДҮНГҮҮД

1986 оной ноябриин 2-то үнгэргэгдэһэн 44-дэхи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейнүүдэй главна управлени согсолбо.

«45-һаа 6-ень таахa спортлото»: 798.571 билет ороо. Зургаан номер хэншье таабагүй. 5 номер (39 карточка) тааһан хүнүүд—1.844 түхэриг, дүрбэн номер (1.820 карточка) таагшад—39 түхэриг, гурбан номер (32.213 карточка) тааһан хүнүүд—3 түхэриг абаха юм.

«36-һаа 5-ень таахa спортлото»: 6.489.572 билет ороо. Табан номер (19 карточка) тааһан хүнүүд—10.000 түхэриг, дүрбэн номер (5.021 карточка) таагшад—122 түхэриг, гурбан номер (163.461) тааһан хүнүүд —7 түхэриг абаха.

44-дэхи тиражай билетүүдээр болон 35-һаа 44-дэхи тираж хүрэтэр хабаадаһан тиражай билетүүдээр шүүбэринүүд ноябриин 17-һоо декабриин 17 болотор түлэгдэхэ.

(ТАСС).

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС · АПН

КОММУНИСТНУУД—ХҮДЭЛМЭРИШЭНЭЙ ПАРТИИН СЪЕЗД

СТОКГОЛЬМ. Швецийн коммунистнууд-хүдэлмэришэнэй партиин (РПК) ээлжээтэ, XXVIII съезд эндэ боложо байна. Нютагай партийна организацинуудай 150 шахуу делегат, мүн аха дүү партинуудай болон национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдэй түлөөлэгшэд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадана. КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай Машина бүтээлгын таһагые даагша А. И. Вольский түрүүтэй КПСС-эй делегаци гадаадын айлшадай дунда бии.

Партиин правлениин түрүүлэгшэ Рольф Хагель «Ядерна буу зэбсэггүй амгалан тайбан байдалай түлөө, ажалай ба хүгжэлтын түлөө» гэһэн РПК-гай правлениин тоосоото элидхэл хэбэ.

Съездын түрүүшын үдэр КПСС-эй делегациие толгойлогшо А. И. Вольский үгэ хэлэхэдээ, Советскэ Союзай Коммунис партиин. тэрэнэй Центральна Комитедэй үмэнэһөө съездын делегадуудта, партиин бүхы гэшүүдтэ аха дүүгэй амаршалга хүргөө. РПК-гай XXVIII съездэ КПСС-эй ЦК-гай эльгээһэн амаршалгые соносхон уншаад, дурасхаалта бэлэг барюулба.

СФНО-гой 25 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

МАНАГУА. Эдэ үдэрнүүдтэ Никарагуагай ниислэл хотын үйлсэ гудамжанууд, талмайнууд һайндэрэйхээр шэмэглэгдэнхэй. Национальна сүлөөрэлгын Сандинис фронтын улаан-хара үнгэтэй тугууд хаа хаанагүй һэбшээ һалхинда далбан намилзана. Транспарантнууд болон плакадууд дээрэ «25» гэһэн тоо элеэр харагдана. Республикын ажалшад СФНО-гой байгуулагдаһаар 25 жэлэй ойе баяр жабхалантайгаар тэмдэглэбэ.

Никарагуан арадай революционно манлай эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө патриотическа хүсэнүүдэй баатар габьяата тэмсэлые толгойлжо, 1979 оной июль һарада американ тала баридаг Сомосын диктатурые усадхажа, орондоо бэеэ дааһан байдал олгоо һэн.

Дайшалхы манлайнгаа 25 жэлэй ойе баяр жабхалантайгаар тэмдэглэхэдээ, американ империализмын али бүхы харата ябуулгануудһаа революционно туйлалтануудаа шэн габьяатайгаар хамгаалхаар бэлэн байһан тухайдаа никарагуагайхид мэдүүлнэ.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ЭСТАФЕТЭ ХИРОСИМА ЕРЭБЭ

ТОКИО. Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин штаб-байшангай ханын дэргэһээ аһаагдаһан галые уласхоорондын «Эб найрамдалай эстафетэдэ» хабаадагшад атомна бомбодолгоһоо хохидогшодой дурасхаалай хэтэ мүнхын галай дэргэдэ асарһан байна. Энэ гал Хиросимын Эб найрамдалай паркын соохи талмай дээрэ носожо байдаг. Эб найрамдалай уласхоорондын жэлдэ зорюулагдаһан түби дэлхэйе тойроһон энэ эстафетэ Японой дэбисхэр дээгүүр үнгэрхэ юм. Хэдэхэн үдэрэй урда тээ уласхоорондын урилдаанай саг үргэлжын бүлэг атомна бомбодолгоһоо хохидоһон Японой хоёрдохи город болохо Нагасакиһаа аян замдаа гараа һэн. Тэндэһээ, ороной урда хубиһаа, эстафетын харгы зам Хиросима дээгүүр үнгэржэ, Японой хойто хубида — Хоккайдо аралда хүрэхэ юм.

«Түби дэлхэй дээрэ амгалан байдал тогтоогты — үхибүүдтэ эб найрамдал хэрэгтэй!» — гэһэн уряатай эстафетэдэ Советскэ Союзай, США-гай ба бусад хэдэн оронуудай түлөөлэгшэд хабаадана. ООН-ой хүүгэдэй фондын (ЮНИСЕФ) хүтэлбэри доро үнгэргэгдэжэ байһан ябуулга дэлхэйн олон арбан ороной хэдэн зуу мянган хүнүүдэй анхарал татана. Эстафетэ бүхы түбинүүдэй 45 ороной дэбисхэр дээгүүр үнгэржэ, 65 тоһо ехэ хотодо хүрэхэ байна.

А. КУНЬЯЛ БУРУУШААН ШҮҮМЖЭЛБЭ

ЛИССАБОН. Португалиин мүнөөнэй правительствын гадаадын политикые Португалиин Компартиин Генеральна секретарь А. Куньял эрид буруушааба.

Лиссабоной тусхай тушаалтад уласхоорондын үйлэ хэрэгүүдтэ Рейганэй захиргаанай эзэрхэг түримхэй хараа шугамые даган дэмжэнэ гэжэ тэрэ Коимбре хотодо үнгэргэгдэһэн Компартиин окружной конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Португали эб найрамдалай ба бусад оронуудтай харилсаа холбоо тогтоолгын галаадын политика бэелүүлхын түлөө тэмсэхэ ёһотой гэжэ ПКП-гэй хүтэлбэрилэгшэ тэмдэглээ.

Европын харилсаан оронойнгоо национальна аша туһада ехэ гарза хохидол ушаруулжа байна гэжэ А. Куньял Португалиин «юрэнхы дэлгүүртэ» оролгын уршагта хойшолонгууд тухай тоггожо хэлэхэдээ мэдүүлбэ. Португалиин промышленность болон хүдөө ажахын олохон шухала шиидхэбэринүүд мүнөө Лиссабондо бэшэ, харин «юрэнхы дэлгүүрэй» штаб-байшан соо абтана. Тиимэһээ зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдэй үндэһэн дээрэ демократическа правительство бүридүүлхэ шухала.

БУРЯАДАЙ ХҮД[...] АЖАХЫН ИНСТИ[...]

УДААДАХИ МЭРГЭЖЭЛНҮҮДЭЭР ЗАОЧНО [...]ДЭЙ НЭГЭДЭХИ КУРСДА

АБАЛГА СОНОСХОНО

АГРОНОМИ — юрэнхы шэглэлэй эрдэмтэн агрономуудые бэлдэдэг.

ЗООТЕХНИ —юрэнхы шэглэлэй зооинженернүүдые бэлдэдэг.

ВЕТЕРИНАРИ — ветеринарна врачнуудые бэлдэдэг.

ХҮДӨӨ АЖАХЫЕ ОНЬҺОЖОРУУЛГА — тракторнуудые, автомобильнуудые, хүдөө ажахын машинануудые ашаглаха ба заһабарилха, мал ажалай фермэнүүдые оньһожоруулха талаар хүдөө ажахын инженер-механигуудые бэлдэдэг.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ЭКОНОМИКО БА ЭМХИДХЭЛ — хүдөө ажахын үйлэдбэриин экономист-эмхидхэгшэдые бэлдэдэг.

БУХГАЛТЕРСКА ТОО БҮРИДХЭЛГЭ БА ХҮДӨӨГЭЙ АЖАХЫДА АЖАХЫН АЖАЛ ЯБУУЛГЫЕ ШЭНЖЭЛГЭ — бухгалтерска тоо бүридхэлгын талаар экономистнуудые бэлдэдэг.

Оролгын шалгалтануудые удаадахи дисциплинэнүүдээр үгэдэг гэбэл: АГРОНОМИ, ЗООТЕХНИ БА ВЕТЕРИНАРИ —хими (сээжээр), ород хэлэн ба литература (сочинени), биологи (сээжээр), ХҮДӨӨ АЖАХЫЕ ОНЬҺОЖОРУУЛГА — математика (бэшэмэлээр), физикэ (сээжээр), ород хэлэн ба литература (сочинени); ХҮДӨӨ АЖАХЫН ЭКОНОМИКО БА ЭМХИДХЭЛ, ХҮДӨӨ АЖАХЫН БУХГАЛТЕРСКА ТОО БҮРИДХЭЛГЭ — математика (бэшэмэлээр), биологи (сээжээр), ород хэлэн ба литература (сочинени).

Юрэнхы дунда эрдэмэй дунда һургуулиие алтан (мүнгэн) медальтайгаар дүүргэгшэд, дунда тусхай һуралсалай зургаание улаан дипломтойгоор түгэсхэгшэд нэгэ шалгалта тушааха: АГРОНОМИ — биологи (сээжэ), ХҮДӨӨ АЖАХЫЕ ОНЬҺОЖОРУУЛГА, ХҮДӨӨ АЖАХЫН ЭКОНОМИКО БА ЭМХИДХЭЛ, ХҮДӨӨ АЖАХЫДА БУХГАЛТЕРСКА ТОО БҮРИДХЭЛГЭ — математика (сээжээр). ЗООТЕХНИ БА ВЕТЕРИНАРИ гэһэн мэргэжэлнүүдээр шалгалтагүйгөөр абагдаха. Аттестат гү, али диплом соогоо «гурба» гэһэн сэгнэлтэгүй абитуриентнүүд гол хо-[...]

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй обкомдо. КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө — корреспонденцинүүдэй суглуулбари. Мал ажал — онсо шухала һалбари. «Гэр бүлын подряд» — Н. Дегтяревой статья. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ.

Хоёрдохи хуудаһанда. Профсоюзай ажабайдал: тоосоон ба һунгалта. «Хүнэй сэдьхэл дайрамаар хэрэгүүдые олоор» — П. Калашниковай статья (АПН). Шанартайгаар, саг болзортонь бариха. «Нобшоролгын бүхэ шүдэрнүүд» — П. Натаевай статья. Уншагша хөөрэлдөө үргэлжэлүүлнэ. «Бидэншье дээрэ дуһална...» —З. Наракянай тэмдэглэл. Депутат үгэ абана.

Гурбадахи хуудаһанда. Һургуулиин реформо: эрхэтэние хүмүүжүүлгэ. «Бүгэдын болон хүн бүхэнэй хэрэг» —Г. Кузнецовагай статья. Номой таг. «Үргэн олондо туһатай» —Д. Лубсановай, Н. Е. Егуновой статья.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Кинопонедельнигэй шэнэ сезон» — С. Наханоеватай хөөрэлдөөн. Хүн, харгы, транспорт. «Гажа буруу урилдаан» — ГАИ-гай болон «Правда Бурятии» газетын хэһэн шалгалта.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Время. 9.45 — «Михайло Ломоносов». 2-дохи, 3-дахи сери. 12.10—Шэнэ һонин. (12.15 хүрэтэр). 15.30 — Шэнэ һонин. 15.50 — Баримтата фильмүүд. 16.35 — Фильм-концерт. 17.05 — «Харгын аюулгүй байдалай түлөө». 17.10 — «Шатарай һургуули». 17.40 — Немец-фашис булимтарагшадта эсэргүү Литвагай арадай тэмсэл тухай баримтата фильм. **Улаан-Үдэ.** 18.25 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. **Москва.** 18.55 — «...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда». 19.40 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 19.55 — «Теориин асуудалнууд». КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-эй АН-ай вице-президент, академик П. Н. Федосеевтэй хөөрэлдөөн. 20.25 — Хүндэ атлетикээр дэлхэйн чемпионат. 20.45 — «Михайло Ломоносов». 3-дахи сери. 22.00 — Время. 22.35 — «Ехэшүүлдэ шалгалта». 23.35 — «Зеркала Эрмитажа» — баримтата фильм. 23.45 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 24.00 — Мүнөөнэй аялга зэдэлнэ.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35—Керамикын искусство. 10.35, 14.00—Испан хэлэн. 14.05 — СПТУ-гай һурагшадта. Обществоведени. 11.35, 12.35 — Гэр бүлын ажабайдалай ёһо заншал. 12.00—Н. Тихоновэй шүлэгүүд. 13.00 —«Ехэшүүлдэ шалгалта». 14.30 — Юрэнхы биологи. 9-дэхи класс. 13.00— «Город принял» — уран һайханай фильм. 16.25 — «Дуун — аянай хани». 17.00 — Шэнэ һонин. 18.25 — Мульт-фильм. 18.40 — В. А. Моцарт. Хүгжэм. **Улаан-Үдэ.** 18.55—Соно-холнууд. 19.05—Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар). 19.20 — «Номой далай руу аяншалга». 20.20—Киноальманах. **Москва.** 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.20 — Дэлхэйн хүгжэмтэ соёлой жасаһаа. Ф. Шопен. 22.00—Время. 22.35—«И в 40 лет еще мечтают» — уран һайханай фильм (ГДР).

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76; отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства - 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-34-05, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, Собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, г. Закаменск — 34-33, п. Кырен — 91-7-18, Северобайкальск — 35-73 п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-01346. Заказ № 261. Индекс 04609